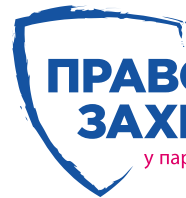

UNHCR

Агентство ООН у справах біженців

**ПРАВО НА
ЗАХИСТ**

у партнерстві з **HIAS**

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД РЕГІОНАЛЬНИХ ПРОГРАМ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТЛОМ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

червень-серпень 2018

ЗМІСТ

1. ВСТУП	4
2. ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНІ ПРОГРАМИ	6
3. РЕГІОНАЛЬНІ ПРОГРАМИ	9
3.1. ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ	9
3.2. ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ	17
3.3. ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ	23
3.4. М. КИЇВ	29
3.5. ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ	32
3.6. ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ	36
3.7. КИЇВСЬКА ОБЛАСТЬ	41
3.8. ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ	45
3.9. ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ	47
3.10. ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ	50
4. ВИСНОВКИ	54
5. РЕКОМЕНДАЦІЇ	57

1. ВСТУП

Забезпечення постійним житлом внутрішньо переміщених осіб (ВПО) є одним із найбільш нагальних питань, які безпосередньо стосуються реалізації права цієї категорії осіб на житло (оскільки своє вони втратили в результаті збройного конфлікту), та є ключовим моментом в інтеграції переселенців до місцевих громад. Однак здійснення державної політики щодо забезпечення прав ВПО за понад 4 роки збройного конфлікту характеризується відсутністю стратегічного бачення щодо вирішення їхнього житлового питання. Досі в Україні не розроблені спеціальні загальнодержавні програми для ВПО, які створювали б можливість придбання у власність, отримання пільгового кредитування, оренди на пільгових умовах чи іншим чином отримання житла. Водночас такі можливості передбачені загальнодержавними чи регіональними програмами, для яких ВПО є лише однією з категорій осіб, що мають право брати в них участь. З одного боку, це дозволяє окремим переселенцям певним чином вирішити свої житлові проблеми, з іншого, — не впливає на вирішення цього питання загалом. Окрім того, поширення цих програм одночасно на кілька категорій громадян призводить до охоплення ними значно меншої кількості ВПО, ніж це могло би бути в разі ухвалення спеціалізованих державних програм для цієї категорії осіб. Зважаючи на таку недалекоглядну державну політику в цій сфері, виник намір проаналізувати не стільки державний, скільки регіональний рівень, тобто наявність чи відсутність спеціальних обласних програм для ВПО щодо забезпечення їх житлом. Такий намір зумовлений тим, що із початком збройного конфлікту саме місцеві адміністрації та органи місцевого самоврядування взяли на себе основний тягар і відповідальність щодо прийняття, адаптації та інтеграції ВПО.

Відповідний аналіз здійснювався на основі вивчення кількох джерел: 1) офіційних документів (актів органів місцевої влади та місцевого самоврядування) щодо затвердження стратегій регіонального розвитку, програм соціально-економічного розвитку тощо; 2) інформації з офіційних веб-сайтів місцевих державних адміністрацій та місцевих рад; 3) відповідей органів влади на запити про надання публічної інформації. Окрім того, був проведений моніторинг житлових об'єктів, зазначених у різних програмах як такі, що потребують або щодо яких проводиться реконструкція чи ремонт. Під час моніторингу відбувалися також зустрічі з представниками органів місцевої влади та місцевого самоврядування, міжнародних організацій, що надають технічну й донорську допомогу, українських неурядових організацій. Інформація, отримана в результаті таких зустрічей, також відображена в цьому аналітичному огляді.

Для вивчення ситуації були обрані вісім областей із найбільшою кількістю зареєстрованих у них внутрішньо переміщених осіб (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Київська, Луганська, Одеська, Полтавська, Харківська), а також Львівська область та м. Київ. Така інформація містилася в офіційній відповіді Міністерства соціальної політики України на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації від 23.07.2018 № 73/0/108–18/221. Водночас моніторинг житлових об'єктів не був проведений у Полтав-

ській та Одеській областях через відсутність там команд моніторів БФ «Право на захист».

Структура аналітичного огляду: 1) вступ; 2) загальнодержавні програми; 3) регіональні програми; 4) висновки; 5) рекомендації.

Список вживаних скорочень

АТО — антитерористична операція;

ВПО — внутрішньо переміщені особи;

ВЦА — військово-цивільна адміністрація;

Держмолодьжитло — Державна спеціалізована фінансова установа «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву»;

ДФРР — Державний фонд регіонального розвитку;

КМДА — Київська міська державна адміністрація;

КМУ — Кабінет Міністрів України;

Мінрегіон — Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України;

МТОТ — Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України;

ОДА — Обласна державна адміністрація;

ООС — Операція Об'єднаних Сил;

УФСІ — Український фонд соціальних інвестицій.

2. ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНІ ПРОГРАМИ

Наразі в Україні є кілька загальнодержавних програм, які, хоч і не спрямовані виключно на забезпечення житлом ВПО, однак надають їм можливість стати їхніми учасниками:

- ⚙ Програма «Доступне житло», запроваджена постановою КМУ від 11.02.2009 № 140 (зі змінами, внесеними постановою КМУ від 20.09.2017 № 708), яка затверджує Порядок забезпечення громадян доступним житлом¹;
- ⚙ Програма індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім», запроваджена Указом Президента України «Про заходи щодо підтримки індивідуального житлового будівництва на селі» від 27.03.1998 № 222/98. На розвиток відповідного Указу Президента України КМУ затвердив дві постанови: «Про затвердження правил надання кредитів індивідуальним забудовникам житла на селі» від 05.10.1998 р. № 1597² та «Про затвердження Положення про порядок формування і використання коштів фондів підтримки індивідуального житлового будівництва на селі» від 3.08.1998 р. № 1211.

Програма «Доступне житло» передбачає надання державної підтримки на придбання житла. Згідно з постановою КМУ від 20.09.2017 № 708, обсяг такої підтримки становить 50% для ВПО, які внесені до Єдиної інформаційної бази даних внутрішньо переміщених осіб, якщо такі громадяни не мають у власності іншої житлової нерухомості, ніж та, що розташована на тимчасово окупованій території. Розрахунок обсягу державної підтримки здійснюється з урахуванням 21 м² загальної площі на 1 особу + 10,5 м² на сім'ю, а також не перевищує граничної вартості 1 м² загальної площі житла для населеного пункту за місцем його розташування. Участь у Програмі мають право взяти особи, середньомісячний грошовий дохід яких, разом із доходом членів їхніх сімей із розрахунку на одну особу, не перевищує п'ятикратного розміру³ середньомісячної заробітної плати у відповідному регіоні, розрахованого згідно з даними Державної служби статистики України⁴. Відповідно до п. 8 Постанови № 708, до середньомісячного грошового доходу належать: заробітна плата, пенсія, соціальна та матеріальна допомога, стипендія та інші соціальні виплати, дохід від підприємницької, наукової, викладацької, творчої діяльності та іншої незалежної професійної діяльності, усі види винагород, грошове забезпечення військовослужбовців, дивіденди, відсотки, роялті, дохід від відчуження цінних паперів і корпоративних прав. Для участі в Програмі зацікавлені особи мають подати перелік документів, наведений у Постанові.

¹ Порядок забезпечення громадян доступним житлом, затверджений постановою КМУ від 11.02.2009 № 140 зі змінами від 20.09.2017 № 708 — <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/140-2009-%D0%BF>

² Правила надання кредитів індивідуальним забудовникам житла на селі, затвержені постановою КМУ від 05.10.1998 № 1597 (зі змінами) — <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1597-98-%D0%BF>

³ Така норма Постанови КМУ існувала на момент проведення дослідження (червень-серпень 2018). У жовтні 2018 р. були внесені зміни до Постанови, згідно з якими середньомісячний грошовий дохід не має перевищувати трикратного розміру середньомісячної заробітної плати.

⁴ Інформація щодо середньої заробітної плати за регіонами у 2017 році — http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/gdn/reg_zp_m/reg_zpm17_u.htm

За умовами Програми, після того як особа зареєструвалася у відповідній черзі та обрала житловий об'єкт з Переліку об'єктів житлового будівництва⁵, вона має укласти договір на обслуговування коштів для будівництва (придбання) доступного житла із регіональним управлінням/іпотечним центром Держмолодьжитла, а також договір купівлі-продажу майнових прав на нерухоме майно із забудовником.

Черговість надання державної підтримки для будівництва (придбання) доступного житла визначається за датами реєстрації заяв громадян у журналі для надання державної підтримки у відповідному регіональному управлінні/іпотечному центрі Держмолодьжитла. Водночас законодавство не передбачає формування окремої черги для ВПО. У разі їхнього переїзду на постійне проживання в іншу область, особи повинні знову подавати необхідні документи й заяву до відповідного регіонального управління Держмолодьжитла.

Наприкінці 2017 року для реалізації Програми були виділені кошти в обсязі 30 млн грн. Згідно із Законом України «Про Державний бюджет України на 2018 рік», фінансування бюджетної програми «Надання державної підтримки для будівництва (придбання) доступного житла» за КПКВК 2751190 передбачено в обсязі 100 млн грн.

Підтримка індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» передбачає створення регіональних програм забезпечення громадян житлом у сільській місцевості через створення фондів індивідуального житлового будівництва на селі.

Відповідно до Постанови № 1597, для індивідуального житлового будівництва або незавершеного будівництва чи ремонту сільського будинку надаються пільгові довгострокові кредити строком до 20 років, а молодим сім'ям (подружжя, у якому вік чоловіка та дружини не перевищує 35 років) або неповним сім'ям (мати/батько віком до 35 років) — до 30 років зі внесенням плати за користування ним в обсязі 3% річних. Індивідуальними забудовниками також можуть бути громадяни України, які перебувають на обліку внутрішньо переміщених осіб, кредити їм надаються першочергово. Згідно з п. 9 Постанови № 1597, сума кредиту визначається фондом з урахуванням рівня платоспроможності позичальника й не може перевищувати кошторисної вартості об'єкта кредитування та граничного розміру кредиту в сумі 300 тис. грн для спорудження нового житлового будинку, 150 тис. грн для реконструкції житлового будинку або добудови незавершеного будівництвом житла, 200 тис. грн для придбання житла та 50 тис. грн для спорудження інженерних мереж та підключення їх до наявних комунікацій.

Для підтвердження права на одержання кредиту індивідуальний забудовник повинен подати до Фонду документи, передбачені п. 11 Постанови. ВПО також подають довідку

⁵ Наказ Мінрегіону про Перелік об'єктів житлового будівництва, на добудову (будівництво) яких або придбання житла в яких, можуть спрямовуватися бюджетні кошти від 30.11.2017 № 312 — <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/12/Nakaz-Minregionu-312.pdf>

про взяття на облік у разі наявності. У разі прийняття позитивного рішення про надання кредиту, між забудовником та Фондом укладається кредитний договір, який має забезпечуватися або договором поруки, або договором про іпотеку будівель, що споруджуються за кошт кредиту, а в разі, коли житло будується на земельній ділянці, яка належить позичальнику за правом приватної власності, — також про іпотеку земельної ділянки або договором застави іншого майна та майнових прав. Кредит може надаватися позичальникові матеріальними ресурсами, необхідними для житлового будівництва, або коштами в безготівковій формі, залежно від умов кредитного договору. Позичальник може одержати кошти авансом у безготівковій формі на придбання будівельних матеріалів, конструкцій, обладнання обсягом до 30% суми кредиту, якщо це обумовлюється кредитним договором.

ВПО, які мають статус учасника АТО, також можуть скористатися іншою можливістю для отримання житла. Йдеться про «Порядок виплати грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України»⁶, затверджений постановою КМУ від 18.04.2018 № 280. Цей документ визначає механізм надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання житлові приміщення для ВПО, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України. Субвенція спрямовується на виплату грошової компенсації за належні для отримання житлові приміщення в прийнятих в експлуатацію житлових будинках на первинному та вторинному ринку нерухомості або на інвестування в об'єкти житлового будівництва. Згідно із п. 2 Порядку, право на отримання грошової компенсації мають ВПО, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції в період її проведення, та визнані особами з інвалідністю внаслідок війни III групи, відповідно до пунктів 11–14 частини другої статті 7, або учасниками бойових дій, відповідно до пунктів 19 і 20 частини першої статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», та які перебувають на обліку громадян, що потребують поліпшення житлових умов (квартирний облік). Грошова компенсація ВПО, які мають статус учасника АТО, виплачується в повному обсязі за черговістю взяття на квартирний облік. Для розгляду відповідного питання районні, районні в містах (крім м. Києва), міські ради утворюють комісії, які здійснюють перевірки фактів та документів, а також вирішують питання про призначення чи відмову в призначенні грошової компенсації та її розмір. Перелік документів, які необхідно подати до заяви про призначення грошової компенсації, передбачений пп. 6 і 7 Порядку.

⁶ Постанова КМУ «Про забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України» від 18.04.2018 № 280 — <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280-2018-%D0%BF>

3. РЕГІОНАЛЬНІ ПРОГРАМИ

3.1. Донецька область

Кількість ВПО, які зареєстровані в області станом на 19.07.2018	Орієнтовна кількість ВПО, які забезпечені житлом за місцевими програмами	
552 052 особи 	Порядок та умови надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України (Постанова КМУ від 04.10.2017 № 769).	м. Покровськ (9 сімей) м. Маріуполь (63 сім'ї)
	Регіональна програма інтеграції, соціальної адаптації та захисту внутрішньо переміщених осіб на 2017 рік	 40 осіб (гуртожиток у м. Маріуполь)
	Доступне житло	 12 осіб

У Донецькій області питання щодо розміщення ВПО та забезпечення їх житлом вирішується в межах одразу кількох регіональних програм. Водночас такі програми спрямовані переважно на ремонт та відновлення об'єктів житлового фонду для передачі їх у тимчасове користування ВПО. Можливість придбання житла в приватну власність залишається лише за умови їхньої участі в загальнодержавних програмах «Доступне житло» та «Власний дім».

Розпорядженням голови Донецької ОДА, керівника обласної ВЦА, від 21.06.2016 № 498 затверджена **Стратегія розвитку Донецької області на період до 2020 року**⁷, спрямо-

⁷ Стратегія розвитку Донецької області на період до 2020 року — <http://dn.gov.ua/potochna-diyalnist/programa-sotsialno-ekonomichnogo-rozvytku/strategiya-rozvytku-donetskoyi-oblasti-na-period-do-2020-roku/>

вана на виконання Державної стратегії регіонального розвитку до 2020 року. Однією зі стратегічних цілей є ціль 3 «Людський розвиток, надання якісних соціальних послуг та вирішення питань ВПО», у межах виконання якої передбачено надання соціального житла та соціальних гуртожитків для переселенців (оперативна ціль 3.4.). Інструментами реалізації Стратегії є регіональні програми розвитку, плани заходів, проекти, що фінансуються ДФРР або коштом міжнародної технічної допомоги. Відповідно до **Плану заходів з реалізації Стратегії** (напряму 3.4), проблема житла для ВПО може бути вирішена через створення житлового фонду в зоні проведення АТО для забезпечення житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов (зокрема, ВПО) через добудову об'єктів незавершеного будівництва, реконструкцію гуртожитків з улаштуванням окремих квартир та будівництво житлових будинків на земельних ділянках, відведених під будівництво⁸. Як можна буде побачити далі, виконання цього напряму вже здійснюється через інші програми і проекти в Донецькій області.

Згідно з Переліком проектів регіонального розвитку, реалізація яких планується у 2018 р., що передбачений **Програмою економічного і соціального розвитку Донецької області на 2018 рік**⁹, затвердженою розпорядженням Голови Донецької ОДА, керівника обласної ВЦА, від 30.01.2018 № 119/5–18, у розділі «Житлове будівництво» визначена низка заходів із реконструкції пошкоджених та зруйнованих багатоквартирних і приватних будинків, які постраждали внаслідок проведення АТО, а також верифікація квартирної обліку та створення фонду для забезпечення тимчасовим житлом ВПО. Загальний кошторис цих проектів становить 741 млн 319 тис. 290 грн, із яких фінансування з державного та місцевих бюджетів — 637 млн 12 тис. 890 грн.

Постановою КМУ від 13.12.2017 № 1071 затверджена **Державна цільова програма відновлення і розбудови миру в Україні**¹⁰, спрямована на вирішення низки гуманітарних і соціально-економічних проблем у регіоні. Виконавцями Програми є облдержадміністрації, а її фінансування здійснюється з державного, місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством. Відновлення об'єктів житлового фонду в Донецькій та Луганській областях є одним із пріоритетів впровадження Програми. Пункт 6 Плану заходів передбачає відновлення пошкоджених чи зруйнованих багатоквартирних будинків у м. Бахмуті, а також проведення ремонту комунального житлового фонду для розміщення ВПО у м. Білозерському.

Постановою КМУ від 04.10.2017 № 769 затверджений **Порядок та умови надання субвенцій із державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлік-**

⁸ План заходів з реалізації у 2018–2020 роках Стратегії розвитку Донецької області на період до 2020 року — <http://dn.gov.ua/potochna-diyalnist/programa-sotsialno-ekonomichnogo-rozvytku/strategiya-rozvytku-donetskoyi-oblasti-na-period-do-2020-roku/>

⁹ Програма економічного і соціального розвитку Донецької області на 2018 рік — <http://dn.gov.ua/potochna-diyalnist/programa-sotsialno-ekonomichnogo-rozvytku/programa-ekonomichnogo-i-sotsialnogo-rozvytku/>

¹⁰ Державна цільова програма відновлення і розбудови миру в Україні, — <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1071-2017-%D0%BF>

ту на сході України¹¹. Прийняття цієї Постанови надає можливість придбання в комунальну власність житла для надання його в тимчасове користування ВПО терміном на 1 рік. Згідно із п. 3 Порядку, субвенція в повному обсязі спрямовується на будівництво, реконструкцію чи капітальний ремонт об'єктів житлового фонду комунальної власності, у тому числі соціального призначення, для надання житлових приміщень ВПО як соціального житла або в тимчасове користування, а також для придбання в комунальну власність житла для надання в тимчасове користування ВПО. Відповідно до п. 4 Порядку, однією з основних умов надання субвенції є співфінансування заходів із місцевого бюджету в обсязі не менше 50%. Саме завдяки цьому наприкінці 2017 р. були виділені субвенції в обсязі 1 млн 300 тис. грн для придбання 9 квартир у м. Покровську та 15 млн грн — у м. Маріуполі. Водночас за умовами субвенції з міського бюджету м. Маріуполя так само виділені 15 млн грн, що дало змогу придбати 63 квартири. За рішеннями виконавчих комітетів міських рад Маріуполя та Покровська, вказані квартири зараховані до житлового фонду відповідних рад. Окрім того, як в м. Покровську, так і в м. Маріуполі був здійснений прийом заяв та документів для подальшого розгляду питання щодо розподілу і надання зазначених житлових приміщень, також затверджені відповідні Порядки та склади комісій. Рішенням виконавчого комітету Покровської міської ради від 17.05.2018 № 180 «Про надання житлових приміщень для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб у місті Покровську Донецької області» 23 ВПО (9 сімей) надані впорядковані житлові приміщення строком на 1 рік. У м. Маріуполі за результатами засідання Комісії, яке відбулося 22.05.2018, були визначені 63 сім'ї, які отримають житло у тимчасове користування¹². Таке житло не може бути приватизоване, обмінане та поділене, надане в піднайом або для вселення до нього інших громадян, а також не може бути виключене зі складу житла для тимчасового проживання як таке, у використанні якого більше немає потреби¹³.

Розпорядженням голови Донецької ОДА, керівника обласної ВЦА, від 15.03.2017 № 228 затверджена **Регіональна програма інтеграції, соціальної адаптації та захисту внутрішньо переміщених осіб на 2017 рік**¹⁴. Її перезатвердили на 2018 рік відповідним розпорядженням Голови ОДА, керівника обласної ВЦА, від 06.03.2018 № 315/5–18. Згідно з Розділом III «Мета Програми», одним із основних питань є забезпечення ВПО тимчасовим або соціальним житлом. Фінансове забезпечення заходів, передбачених цією Програмою, проводиться коштом обласного, місцевих бюджетів та з інших джерел.

Згідно із заходами Програми за напрямом «Створення належних умов проживання»

¹¹ Порядок та умови надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України, затверджений Постановою КМУ від 04.10.2017 № 769 — <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/769-2017-%D0%BF>

¹² Згідно із офіційною відповіддю МТот № 22/5.1–2176–18 від 05.06.2018 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

¹³ Згідно із офіційною відповіддю Маріупольської міської ради від 24.07.2018 № 2672–302–26/ на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

¹⁴ Регіональна програма інтеграції, соціальної адаптації та захисту внутрішньо переміщених осіб на 2017 рік — <http://dn.gov.ua/rozporядzhennya-golovy-oda-vid-15-03-2017-228-pro-regionalnu-programu-integratsiyi-sotsialnoyi-adaptatsiyi-ta-zahystu-vnutrishno-peremishhenyh-osib-na-2017-rik/>

передбачено проведення комплексу ремонтних робіт приміщень у містах та районах із метою компактного проживання ВПО. У межах виконання цього заходу передбачено здійснення капітального ремонту та реконструкції 33 об'єктів для розміщення ВПО (у Бахмуті, Добропіллі, Дружківці, Лимані, Мирнограді, Новогродівці, Покровську, Селидовому, Слов'янську, Торецьку, а також Бахмутському та Волноваському районах) на суму 501,9 млн грн, із яких — 3,1 млн грн — з місцевих бюджетів, 498,8 млн грн — з інших джерел, не заборонених законодавством. У межах цієї Програми у 2017 р. був здійснений ремонт гуртожитків у м. Бахмуті та м. Маріуполі, в яких наразі мешкають ВПО. Станом на 31.05.2018 затверджено фінансування на ремонт і реконструкцію 8 об'єктів на суму 76,8 млн грн у Бахмуті й Мирнограді¹⁵.

У Донецькій області розроблена Програма будівництва (придбання) доступного житла в Донецькій області на 2011–2017 роки, термін дії якої закінчився у 2017 р. На 2018 р. нова програма розроблена не була. Забезпечення громадян доступним житлом здійснюється в межах загальнодержавної програми «Доступне житло». Згідно із Наказом Мінрегіону щодо переліку об'єктів житлового будівництва, на добудову (будівництво) яких або придбання житла в яких можуть спрямовуватися державні кошти, у Донецькій області були відібрані два житлові об'єкти у м. Слов'янську та у м. Лимані. Проте, станом на 05.06.2018 Міжвідомча Комісія не розглянула додаткові пропозиції щодо формування цього переліку у 2018 р.¹⁶ У 2017 р. три сім'ї ВПО отримали фінансування на придбання житла в Донецькій області. Станом на 01.08.2018 є 121 зареєстрована заява про надання відповідної державної підтримки, серед них 79 заяв від ВПО¹⁷.

Програма індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» у 2018 р. не фінансується з обласного бюджету. Станом на 25.05.2018 ВПО, які проживають у Донецькій області, не зверталися до Обласного Фонду індивідуального житлового будівництва на селі з приводу участі у Програмі¹⁸.

¹⁵ Згідно із офіційною відповіддю Донецької ОДА від 31.05.2018 № 01–15–19/07 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

¹⁶ Згідно із офіційною відповіддю Держмолодьжитла від 06.06.2018 № 1292/05 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

¹⁷ Згідно із офіційною відповіддю Держмолодьжитла від 16.08.2018 № 1872/05 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

¹⁸ Згідно із офіційною відповіддю Департаменту економіки Донецької ОДА від 01.06.2018 № 8/8–26/644/0/41–18/04–2 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

Моніторинг житлових об'єктів.

Донецька область, м. Бахмут,
вул. Південна, 2а

Для реалізації **Регіональної програми інтеграції, соціальної адаптації та захисту внутрішньо переміщених осіб на 2017 рік** та згідно з даними на сайті ДФРР, на реконструкцію нежитлових будівель під гуртожиток Горлівського Інституту іноземних мов за адресою м. Бахмут, вул. Південна 2-А, а також створення автономної котельні було спрямовано 20 млн 203 тис. 490 грн. Будівельні роботи завершені в серпні 2017 року, об'єкт введений в експлуатацію. Відкриття гуртожитку відбулося 28.08.2017, заселення розпочато з 13.11.2017. У гуртожитку мешкають 50 осіб, серед яких як студенти-ВПО, так і студенти з інших міст. Наразі для заселення доступні 10 вільних кімнат, що розраховані на двох осіб. Умови проживання комфортні: є необхідні меблі та загальна кухня, поряд — продуктовий магазин та зупинка громадського транспорту. За словами заступника начальника відділу розвитку міського господарства Бахмутської міської ради, у місті немає чинних житлових програм для ВПО, проте відбувається погодження участі у **«Надзвичайній кредитній програмі для відновлення України»**, в межах якої заплановано проведення ремонтних робіт у шести гуртожитках, у двох із яких проживають ВПО.

Окрім того, моніторинг виконання Регіональної програми інтеграції показав, що в деяких визначених локаціях (м. Новогродівка, м. Селидове та Волноваський район) ця програма не діє через відсутність фінансування. Наприклад, у м. Новогродівка була запланована реконструкція двох поверхів гуртожитку для подальшої передачі однокімнатних квартир у тимчасове користування ВПО, але через відсутність коштів на підготовку технічної документації проект не отримав фінансування. Моніторинг також виявив, що у м. Мирнограді та м. Покровську реконструкція гуртожитку здійснюється за фінансової підтримки Європейського інвестиційного банку. Потрібно зазначити, що у м. Мирнограді (мк-н Західний, 31-А) виконано вже 40% робіт, введення в експлуатацію заплановане на кінець

Донецька область, м. Мирноград,
мк-н Західний, 31а

2018 р. У м. Покровську має бути реконструйовано два об'єкти (п'ятиповерховий будинок за адресою вул. Захисників України, 1 та дев'ятиповерховий — за адресою мк-н Шахтарський, 12), загалом на 94 квартири. Проте, роботи ще не розпочато, будівлі — в поганому стані, потребують капітального ремонту та підведення всіх комунікацій. Найближчим часом Покровська міськрада планує відкрити тендер для пошуку підрядників. Завершення реконструкції передбачене на кінець 2019 р.

Донецька область, м. Покровськ, вул. Захисників України, 1

Згідно з розпорядженням Маріупольського міського голови від 04.07.2018, до кінця поточного року передбачено придбати додаткові житлові приміщення для тимчасового розміщення ВПО за кошт **субвенцій з обласного бюджету** в обсязі 15 млн грн та виділення ще 15 млн грн з міського бюджету. Однак кінцевий термін розподілу житла ще не відомий.

До кінця поточного року у м. Маріуполі має бути завершене переобладнання двох гуртожитків під квартири для ВПО. Наразі на

Донецька область, м. Маріуполь, вул. Менделєєва, 19

Донецька область, м. Покровськ, мк-н Шахтарський, 12

обох об'єктах активно здійснюються ремонтні роботи. Гуртожиток за адресою вул. Менделєєва, 19 буде готовий до заселення у вересні 2018 р. Після закінчення ремонту передбачено забезпечення меблями всіх квартир коштом міського бюджету. Загалом у двоповерховому будинку буде створено дев'ять двокімнатних квартир та 10 однокімнатних. Загальна площа приміщень — 1 064,2 м². Поруч з об'єктом є зупинки громадського транспорту, установи закладів здоров'я, школа, дошкільний навчальний заклад, продуктовий магазин. Умови розподілу житла наразі не відомі. Реконструкцію

Донецька область, м. Маріуполь, вул. Красномаякська, 17а

мані (вул. Слов'янська, 7). Наразі будинки вже введені в експлуатацію. У будинку в Слов'янську проживають 12 ВПО: три квартири придбані минулого року, та три — поточного. У м. Лимані придбані три квартири, які наразі є незаселеними. У зазначених об'єктах вільними залишаються дев'ять та три квартири відповідно. В обох будинках підведені комунікації (водо-, електропостачання, опалення), проте, внутрішні оздоблювальні роботи в будинку в м. Лимані відсутні. Для участі в програмі особа має бути зареєстрованою як ВПО в Донецькій області, надати необхідний пакет документів та стати в чергу. Пакет необхідних документів складається з оригіналів та копій паспортів, ІПН, свідоцтва про шлюб та народження дітей, довідок про доходи кожного члена родини, довідок ВПО, витягу з реєстру нерухомого майна щодо кожного члена родини. Вартість 1 м² від забудовника становить 10 тис. грн. Оформлення необхідних документів — 0,7% загальної вартості житла.

З метою участі в програмі «Доступне житло» виконавчий комітет Маріупольської міської ради затвердив проект «Будівництво багатоповерхового житлового будинку по вул. Азовстальській, 5а в Лівобережному районі м. Маріуполя»¹⁹, яким передбачено будівництво дев'ятиповерхового будинку на 72 квартири. Загальна площа квартир будинку — 4 096,62 м². Квартири будуть розподілені серед тих, хто має право на пільги від держави, а саме учасники АТО/ООС і ВПО. Згідно з повідомленням на сайті Маріупольської міської ради

¹⁹ Повідомлення із сайту Маріупольської міської ради від 19.07.2018 — <https://mariupolrada.gov.ua/news/u-mariupoli-pobudujut-novij-bagatopoverhovij-zhitlovij-budinok>

гуртожитка за адресою вул. Красномаякська, 17а заплановано завершити в грудні 2018 р., будівля розташована в місці з розвинутою інфраструктурою. Водночас у м. Маріуполі за адресою вул. Гугеля, 14 з липня 2017 року вже діє соціальний гуртожиток. У 33 кімнатах розміщені 40 ВПО та 10 місцевих мешканців. Також у наявності є 4 вільні кімнати.

Як уже зазначалося, за програмою «Доступне житло» в області є два об'єкти у м. Слов'янську (вул. Конєва, 3а) та у м. Ли-

Донецька область, м. Слов'янськ, вул. Конєва, 3а

щодо цього проекту, можна зробити висновок, що місто готове компенсувати деяким категоріям громадян 20% з тих 50%, які покупець зобов'язаний сплатити за умовами програми «Доступне житло». Усе, що не покриє державна програма, місто дофінансує, щоби будівництво цього об'єкта було завершено.

У межах виконання **Державної цільової програми відновлення й розбудови миру в Україні** наразі триває погодження проекту та фінансування одного об'єкта: ремонт гуртожитку за адресою вул. Кільцева, 2 (за словами фахівця відділу комунального господарства Слов'янської міської ради). На момент моніторингу роботи з реконструкції не розпочаті, у будівлі відсутні дах та вікна. У зв'язку з відсутністю проектної документації, кількість і метраж квартир, а також умови заселення невідомі, орієнтовна дата введення в експлуатацію — січень 2021 р.

За словами керівника відділу комунального господарства Дружківської міської ради, щоб впровадити **Надзвичайну кредитну програму для відновлення України** Європейський інвестиційний банк затвердив три проекти реконструкції та ремонту житлових приміщень для подальшого проживання ВПО. Ці об'єкти розташовані за адресами: вул. Космонавтів, 15 (5 поверх), вул. Машинобудівників, 34а (5 поверх), вул. Машинобудівників, 36 (п'ятиповерхова будівля). У будинку на вул. Машинобудівників, 34а заплановане поселення лікарів-ВПО міської лікарні. На сьогодні фінансування проектів відсутнє, орієнтовний час початку робіт та введення в експлуатацію невідомі. Сайт ДФРР містить інформацію щодо створення проектної документації для перших двох об'єктів.

Висновки. Як можна побачити з наведеного вище, незважаючи на наявність певних програм, завдяки яким ВПО, зареєстровані в області, могли би бути забезпечені житлом, не всі з них є ефективними. Найбільш успішними є ті програми, спрямовані на забезпечення ВПО тимчасовим або соціальним житлом і на впровадження яких були виділені кошти з державного бюджету, наприклад, у вигляді субвенцій на придбання квартир або надана міжнародна донорська допомога на реконструкцію й ремонт гуртожитків. Водночас програми, що потребують фінансування з обласного бюджету, не завжди реалізуються повною мірою. Однією з основних причин є відсутність чи їхнє недостатнє фінансування. Окрім того, можна припустити, що органи місцевої влади здійснюють перерозподіл пріоритетних цілей, тобто обирають той варіант, який є менш затратний із погляду фінансового ресурсу та швидший за часом, необхідним для прийняття рішення.

3.2. Луганська область

Кількість ВПО, які зареєстровані в області станом на 19.07.2018	Орієнтовна кількість ВПО, які забезпечені житлом за місцевими програмами	
294 446 осіб 	Доступне житло	9 сімей
	Довгострокове пільгове кредитування	3 сім'ї

У Луганській області, як і в Донецькій, питання щодо розміщення внутрішньо переміщених осіб та забезпечення їх житлом вирішується в межах одразу кількох регіональних програм. Водночас, якщо в Донецькій області основним питанням є забезпечення ВПО соціальним або тимчасовим житлом, у Луганській області до цих питань включено також створення умов для придбання ними житла.

Відповідно до п. 6 Плану заходів **Державної цільової програми відновлення й розбудови миру в Україні**, у Луганській області передбачена низка заходів із реконструкції об'єктів житлового фонду під соціальне житло для ВПО (м. Кремінна, смт Біловодськ), реконструкція об'єктів нежитлового фонду під багатоквартирні житлові будинки (м. Северодонецьк), реконструкція нежитлової будівлі під гуртожиток комунальної власності (м. Старобільськ), відновлення пошкоджених і зруйнованих багатоквартирних будинків (м. Попасна), а також будівництво нового багатоповерхового житла (м. Старобільськ).

Розпорядженням Голови Луганської ОДА, керівника обласної ВЦА, від 18.04.2017 № 232 затверджена **Стратегія розвитку Луганської області до 2020 року**²⁰. Однією зі стратегічних цілей є ціль 4 «Створення сприятливих умов для життя та побудова миру», а оперативними цілями, які стосуються питань житла, вказані ціль 4.2. «Створення умов для реалізації принципу верховенства права, гендерної рівності та забезпечення прав людини» та ціль 4.3. «Посилити спроможність громад до інтеграції й забезпечення рівних можливостей для ВПО та інших уразливих груп населення, у тому числі жінок та молоді». На досягнен-

²⁰ Стратегія розвитку Луганської області до 2020 року — http://loga.gov.ua/oda/about/depart/economy/se_state/str_dev/2017?page=1

ня зазначених цілей Стратегія передбачає створення зведеного реєстру зруйнованого та пошкодженого житла в Новоайдарському, Станично-Луганському та Попаснянському районах, а також компенсацію витрат на проведення експертизи вартості пошкоджених і зруйнованих будівель та складання дефектного акту (завдання 4.2.2). Водночас у Стратегії вказано, що виконання цих завдань можливе лише за умови прийняття відповідних постанов КМУ. Окрім того, у документі зазначено, що питання реконструкції/переобладнання об'єктів незавершеного будівництва під житло, а також будівництва нових житлових будинків мають вирішуватися в межах реалізації Регіональної цільової програми зі створення та розвитку фонду соціального житла в Луганській області на 2016–2020 роки. Водночас не є зрозумілим чи була розроблена така програма, оскільки Реєстр чинних регіональних (цільових) програм Луганської області на 2018 рік²¹ не містить згадок про неї.

Відповідно до **Плану заходів на 2017–2018 роки з реалізації Стратегії розвитку Луганської області до 2020 року**, затвердженого Розпорядженням Голови Луганської ОДА, керівника обласної ВЦА, від 18.04.2017 № 232²², передбачений проект регіонального розвитку: «Реконструкція багатоквартирного двоповерхового житлового будинку в м. Кремінна під соціальне житло, у тому числі для розміщення ВПО». Запланований обсяг фінансування для реалізації проекту у 2017 р. становив 5,5 млн грн із коштів міського бюджету та Державного фонду регіонального розвитку. Згідно з Планом заходів, кошти для реалізації проекту у 2018 р. не передбачені. Проект охоплює м. Кремінна, а також розташовані поруч села та селища (Житлівка, Ст. Краснянка, Діброва, Кузьміне, Н. Краснянка, Червонопопівка). Запланований строк реалізації проекту — березень-серпень 2017 р. Сам проект є першочерговим, оскільки немає іншого житла, яке б міська рада могла надати ВПО для тимчасового проживання.

Незважаючи на заплановане відновлення житлового фонду Луганської області та будівництва нових житлових об'єктів відповідно до Стратегії розвитку, виконання таких заходів не є настільки успішним. Згідно з Аналітичною запискою про основні результати реалізації Плану заходів за I квартал 2018 р. на реалізацію стратегічної цілі 4 «Створення сприятливих умов для життя та побудова миру» у 2018 р. спрямовано 22 проекти, з яких 4 — у стадії виконання, 18 — не виконано через відсутність фінансування на звітну дату. Водночас серед тих проектів, які виконуються, є будівельні роботи з добудови та реконструкції житлових будинків у м. Рубіжному. Як зазначено в Аналітичній записці, у 2018 р. за наявності фінансування роботи щодо незавершених об'єктів будуть продовжені²³.

У Програмі економічного і соціального розвитку Луганської області на 2018 рік²⁴,

²¹ Реєстр діючих регіональних (цільових) програм Луганської області на 2018 рік — <http://loga.gov.ua/oda/about/depart/economy/programs>

²² План заходів на 2017–2018 роки з реалізації Стратегії розвитку Луганської області на період до 2020 року — http://loga.gov.ua/oda/about/depart/economy/se_state/str_dev/2017?page=1

²³ Аналітична записка про основні результати реалізації Плану заходів на 2017–2018 роки Стратегії розвитку Луганської області на період до 2020 року за I квартал 2018 року — http://loga.gov.ua/oda/about/depart/economy/se_state/str_dev/2018

²⁴ Програма економічного і соціального розвитку Луганської області на 2018 рік — http://loga.gov.ua/oda/documents/official/pro_zatverdzhennya_programi_ekonomichnogo_i_socialnogo_rozvitku_luganskoyi_1

затвердженій Розпорядженням Голови Луганської ОДА, керівника обласної ВЦА, від 27.12.2017 № 958, вказані основні проблеми, на розв'язання яких у 2018 р. будуть спрямовані зусилля місцевих органів влади. Серед таких проблем, наприклад, у сфері будівництва, зазначені відновлення та реконструкція зруйнованих об'єктів, реалізація проектів будівництва доступного житла, добудова об'єктів незавершеного будівництва житлового та нежитлового призначення, створення умов забудовникам для введення в експлуатацію житла, у тому числі бюджетним коштом. Водночас серед проектів регіонального розвитку, які передбачені Програмою, немає жодного, який би стосувався вказаної сфери. Можна припустити, що такі завдання вирішуватимуться в межах інших загальнодержавних і регіональних програм.

Розпорядженням Голови Луганської ОДА, керівника обласної ВЦА, від 03.02.2017 № 65 затверджена **Регіональна цільова програма щодо підтримки та адаптації внутрішньо переміщених осіб у Луганській області на 2017–2018 роки**²⁵. Відповідно до документу, пріоритетними завданнями Програми є:

- створення реєстру об'єктів нерухомого майна (незавершеного будівництва, покинутих житлових будинків, напрацювання моделей надання їх в оренду);
- розроблення проектів із будівництва житла для ВПО за новітніми будівельними та енергозберігаючими технологіями;
- виділення в установленому порядку земельних ділянок для будівництва житла ВПО;
- створення соціального житлового фонду для надання ВПО житла в оренду;
- будівництво котеджних містечок для ВПО, упровадження технологій швидкого будівництва житла;
- розроблення механізму пільгового кредитування на будівництво (придбання) житла та надання ВПО відповідних кредитів²⁶.

Загальний обсяг фінансування п. 7 «Забезпечення права внутрішньо переміщених осіб на житло» зазначеної Програми становить 150 млн грн із обласного бюджету. У 2017 р. для забезпечення житлом ВПО в межах виконання Програми були виділені кошти у сумі 104 млн 285 тис. грн, зокрема на:

- будівництво житлового будинку № 16-Б в мікрорайоні № 7 м. Рубіжного — 52 млн 428 тис. грн;

²⁵ Регіональна цільова програма щодо підтримки та адаптації внутрішньо переміщених осіб у Луганській області на 2017–2018 роки — http://old.loga.gov.ua/oda/documents/official/official_31596.html?template=33

²⁶ Підпункт 6 пункту 7 Додатку 1 до Програми було викладено в новій редакції відповідно до Розпорядження Голови Луганської ОДА — керівника обласної ВЦА від 17.05.2018 № 397.

🔧 реконструкція будівель по вул. Чехова, 9 та Чехова, 9-Б під житловий будинок в м. Рубіжному — 31 млн 857 тис. грн;

🔧 придбання житлової будівлі з метою розміщення викладачів та співробітників ЛНУ ім. Тараса Шевченка — 20 млн грн.

Завершення будівництва зазначених об'єктів заплановано на 2018 рік. В той же час на виконання Програми Луганська ОДА розпочала процедуру відведення двох земельних ділянок під будівництво багатоповерхових житлових будинків для ВПО у м. Северодонецьку. Окрім того, вже розпочався процес створення реєстру вільних земельних ділянок в межах населених пунктів, що призначені для будівництва житла для ВПО. Станом на 25.05.2018 зарезервовано 18 земельних ділянок у містах обласного значення загальною площею 37,98 га під будівництво житлових багатоповерхових будинків²⁷.

Забезпечення громадян, що мешкають у Луганській області, доступним житлом здійснюється в межах програми «Доступне житло», затвердженої відповідною постановою КМУ. Згідно з офіційним веб-сайтом Луганського регіонального управління Держмолодьжитла для участі у Програмі було відібрано два житлові об'єкти, що знаходяться у м. Северодонецьку²⁸. У 2017 р. державну підтримку на придбання житла в області отримали 9 сімей ВПО. Станом на 01.08.2018 було зареєстровано 69 заяв на участь у Програмі, серед них 67 заяв від ВПО.

Розпорядженням Голови Луганської ОДА, керівника обласної ВЦА, від 16.12.2016 № 768, затверджена **Регіональна комплексна програма підтримки індивідуального житлового будівництва на селі та покращення умов життєзабезпечення сільського населення «Власний дім» на 2017–2022 роки**. На реалізацію вказаної Програми в обласному бюджеті затверджені видатки на її кредитування в сумі 2 млн грн. Відповідно до затверджених показників орієнтовні обсяги фінансування на 2018 р. складають 8 млн 400 тис. грн, з яких із державного бюджету — 4 млн грн, з обласного бюджету — 4 млн грн, з районних бюджетів — 400 тис. грн. Станом на 25.05.2018 звернень для участі у Програмі від ВПО, які зареєстровані у Луганській області, не надходило²⁹.

²⁷ Згідно із офіційною відповіддю Управління містобудування і архітектури Луганської ОДА від 25.05.2018 № 64/452 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

²⁸ Луганське Регіональне управління Держмолодьжитла — <https://lg.molod-kredit.gov.ua/images/DOCUMENTS/ZHYTLOVI-PROHRAMY/DostupneZhytlo/objects-15.12.2017.pdf>

²⁹ Згідно із офіційною відповіддю Управління містобудування і архітектури Луганської ОДА від 25.05.2018 № 64/452 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

Моніторинг житлових об'єктів.

У межах виконання **Регіональної цільової програми щодо підтримки та адаптації внутрішньо переміщених осіб у Луганській області на 2017-2018 роки** в м. Рубіжному здійснюється будівництво та реконструкція трьох об'єктів. Так, дев'ятиповерховий будинок (вул. Будівельників, 36) на 105 квартир ще не введений в експлуатацію, проте внутрішні оздоблювальні роботи вже на завершальному етапі. Остаточне завершення будівництва та розподіл квартир заплановані на грудень 2018 р. Водночас реконструкція

Луганська область, м. Рубіжне,
вул. Чехова, 9

гуртожитку на 67 однокімнатних квартир (вул. Чехова, 9 та Чехова, 9-Б) зупинена у зв'язку з проблемами фінансування.

В м. Кремінній є лише один об'єкт, будівництво якого завершено, — п'ятиповерховий будинок для викладачів ЛНУ ім. Т. Шевченка. Видачу ордерів цього відомчого житла ВПО очікують найближчим часом. Проте реконструкція будинку за адресою: вул. Вок-

Луганська область, м. Рубіжне,
вул. Будівельників, 36

зальна, 1-Д, що розташований в центрі міста, ще не розпочата. Всі зазначені об'єкти розташовані у місцях із розвиненою інфраструктурою.

В інших районах області будівництво/реконструкція житла для ВПО не здійснюється з причини: неактуальності генерального плану та відсутності зонування району (Станично-Луганський р-н); не передачі на баланс визначеного приміщення (Новоайдарський р-н); відсутності фінансування та наявності

Луганська область, м. Кремінна,
вул. Вокзальна, 1Д

судових процесів щодо виселення 250 осіб, які фактично там не проживають (Кремінський р-н); відсутності фінансування (Попаснянський, Старобільський, Біловодський р-ни); відсутності програм із підтримки та адаптації ВПО (Сватівський та Міловський р-ни).

У межах програми «Доступне житло» в Луганській області два житлові об'єкти (м. Северодонецьк, мікрорайон 80, вул. Вілєсова, 11 та вул. Вілєсова, 18) перебувають на стадії будівництва. Завершення будівництва та введення в експлуатацію заплановано на грудень 2018 (вул. Вілєсова, 11) та квітень 2019 років (вул. Вілєсова, 18). Ці об'єкти розташовані у місцях з розвинутою інфраструктурою. Всі квартири у вказаних будинках вже продані. Станом на серпень 2018 подано 69 заяв від ВПО, проте заявки ще не профінансовані. Окрім цього, ще три сім'ї ВПО придбали житло за програмою довгострокового пільгового кредитування. Вказані будинки розташовані у місцях з добре розвинутою інфраструктурою.

Луганська область, м. Северодонецьк, вул. Вілєсова, 18

Висновки. Незважаючи на те, що питання реконструкції та ремонтів будівель для розміщення в них ВПО визначене як пріоритетне в кількох обласних програмах, можна побачити, що впровадження цих програм чи проектів не є ефективним. Однією з основних причин є відсутність фінансового ресурсу, про що навіть йдеться в Аналітичній записці про основні результати реалізації Плану заходів щодо Стратегії регіонального розвитку Луганської області на період до 2020 року за I квартал 2018 р. З огляду на це, органам місцевої влади варто було б почати пошук альтернативних джерел фінансування, зокрема налагодити співпрацю з організаціями, що надають міжнародну донорську допомогу Україні для будівництва житла для ВПО.

3.3. Харківська область

Кількість ВПО, які зареєстровані в області станом на 19.07.2018	Орієнтовна кількість ВПО, які забезпечені житлом за місцевими програмами	
126 981 особа 	Обласна програма надання підтримки учасникам антитерористичної операції для будівництва та придбання житла в Харківській області на 2016–2018 роки	10 сімей
	Міська цільова соціально-економічна програма будівництва (придбання) доступного житла на 2010–2020 роки	9 сімей
	Український фонд соціальних інвестицій, проект «Сприяння розвитку соціальної інфраструктури, УФСІ V»	 339 осіб

Моніторинг сайтів Харківської ОДА і Харківської обласної ради та офіційна відповідь Харківської ОДА на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації показали, що у Харківській області немає спеціалізованих житлових програм для внутрішньо переміщених осіб, хоча така програма передбачена для учасників АТО.

Водночас для розміщення ВПО у м. Харкові діє модульне містечко, в якому станом на 01.06.2018 проживають 358 осіб із 518, розміщених в об'єктах тимчасового проживання на території Харківської області³⁰.

У Стратегії розвитку Харківської області на період до 2020 року³¹, затвердженій рішенням Харківської обласної ради від 05.03.2015 № 1151-VI, за результатами SWOT-аналізу, однією із загроз для розвитку регіону вказаний стрімкий приплив мігрантів із зони проведення АТО, що створює навантаження на бюджет, інфраструктуру, ринок праці і житла. Однак, згідно з **Планом заходів на 2018–2020 роки з реалізації Стратегії розвитку Харківської області на період до 2020 року**³², у розділі 6 «Технічні завдання» передбачена реалізація кількох проектів, безпосередньо пов'язаних із забезпеченням житлом ВПО, зареєстро-

³⁰ Згідно із офіційною відповіддю Департаменту соціального захисту населення Харківської ОДА від 13.06.2018 № 01–41/44 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

³¹ Стратегія розвитку Харківської області на період до 2020 року — <http://www.oblrada.kharkov.ua/ua/962698/18vor/VK/11845>

³² План заходів на 2018–2020 роки з реалізації Стратегії розвитку Харківської області на період до 2020 року — <http://dfrf.minregion.gov.ua/region-news?NID=1042>

ваних у Харківській області. Джерелами фінансування цих проектів є кошти державного, місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством України. Так, для виконання стратегічної цілі 2 «Зменшення територіальних диспозицій у якості життя та поліцентричний розвиток» розроблений проект «*Нове життя будівель*», завданням якого є здійснення реконструкції порожніх, тих, що не використовуються, будівель під житлові будинки для забезпечення квартирами сімей, які відповідно до чинного законодавства потребують цього першочергово, зокрема ВПО. Проект охоплюватиме до 25 тис. осіб. Період його реалізації — січень 2018 р. — грудень 2020 р. Обсяг фінансування становить 85 млн грн, із яких у перший рік виконання проекту передбачено спрямувати кошти у розмірі 2 млн грн.

Проект «*Забезпечення житлом та покращення умов проживання*» спрямований на виконання стратегічної цілі 3 «Ефективне управління місцевим розвитком» відповідно до Стратегії розвитку області. Основним його завданням є реконструкція під гуртожитки значної частини об'єктів житлового фонду, яка сьогодні не використовується, що дасть можливість забезпечити постійним житлом значну кількість сімей із числа ВПО, учасників бойових дій (в т.ч. учасників АТО/ООС) та інших місцевих жителів, що перебувають в черзі на отримання житла в гуртожитках. У межах проекту основними заходами є реконструкція приміщень будівель під житлові кімнати та допоміжні приміщення загального користування, проведення реконструкції покрівель, інженерних мереж із влаштуванням електричного опалення тощо. Проект має бути реалізований протягом січня 2018 — грудня 2020 років орієнтовно для 50 тис. осіб. Загальний обсяг фінансування проекту — 25 млн 500 тис. грн, із яких 8 млн 500 тис. грн мають бути спрямовані у перший рік його виконання.

Для досягнення вказаної стратегічної цілі має бути реалізований також проект «*Створення сприятливих умов для реінтеграції тимчасово вимушених переселенців із зони АТО*», метою і завданням якого є створення та покращення житлових умов для ВПО. Опосередковану вигоду отримають до 170 тис. мешканців Харківської області, зокрема через реконструкцію придатних до житла приміщень у гуртожитках, що своєю чергою дасть можливість збільшити житловий фонд меншими коштами та зберегти низку капітальних будівель комунальної власності. Цей проект має бути впроваджений до грудня 2020 р. із загальним обсягом фінансування 20 млн 749 тис. 500 грн.

Для забезпечення житлом ВПО Харківська ОДА співпрацює з міжнародними організаціями. Так, в межах проекту «*Сприяння розвитку соціальної інфраструктури, УФСІ V*» за підтримки Міністерства економічного розвитку та співробітництва ФРН (BMZ) та Кредитної установи для відбудови (KfW) у Харківській області впроваджується шість мікропроектів із реконструкції будівель під житло для ВПО (міста Лозова, Богодухів, Дергачі, Красноград, Ізюм, Золочів), завершення робіт заплановане у 2018 р. Орієнтовна кількість ВПО, які отримають житло — 339 осіб³³. За повідомленням із сайту Харківської ОДА, наприклад,

³³ Згідно із офіційною відповіддю Відділу забезпечення доступу до публічної інформації Харківської ОДА від 18.06.2018 № 01–33/797 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

у м. Золочеві тривають роботи з реконструкції будівлі колишнього неврологічного корпусу центральної районної лікарні під гуртожиток для ВПО, у якому зможуть отримати квартири 24 родини ВПО³⁴.

Окрім вказаних програм, у Харківській області діє **Обласна програма надання підтримки учасникам антитерористичної операції для будівництва та придбання житла в Харківській області на 2016–2018 роки**³⁵, спрямована на створення умов для забезпечення житлом громадян, які брали участь в АТО, а також у забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах АТО у період її проведення. Учасниками Програми можуть бути також учасники АТО/ООС, зареєстровані в Харківській області як внутрішньо переміщені особи. Згідно з Програмою, її виконання здійснюється через надання державної підтримки за рахунок коштів обласного бюджету, в обсязі до 40% розрахункової вартості індивідуального житлового будинку, садового будинку, будівництва яких передбачено відповідною містобудівною документацією місцевого рівня, або квартири в багатоквартирному житловому будинку, що перебувають у стадії будівництва. Учасник АТО вносить на свій поточний рахунок, відкритий в уповноваженому банку, кошти в обсязі не менше 60% вартості житла (сума підтримки залежить від складу сім'ї учасника АТО та опосередкованої вартості 1 м² загальної площі житла, затвердженого Мінрегіоном на момент укладення договору). Право на підтримку може бути використане лише один раз. Орієнтовний обсяг фінансування Програми становить 81,25 млн грн, із них у 2018 р. заплановано залучити з обласного бюджету 13 млн грн, з інших джерел — 19,5 млн грн. Згідно з повідомленням на сайті Харківської ОДА, за два роки реалізації Програми, житло отримали 87 сімей, з яких 10 — сім'ї переселенців-учасників АТО. У 2018 році заплановано придбати ще 50 квартир³⁶. Надання державної підтримки на придбання житла для учасників цієї Програми, а також перелік документів, які необхідно надати для участі у ній, визначені Порядком використання коштів обласного бюджету для надання підтримки учасникам антитерористичної операції для будівництва та придбання житла у Харківській області, затвердженим Рішенням Харківської обласної ради від 08.09.2016 № 256-VII³⁷.

ВПО, що проживають у м. Харків не менше одного року, мають можливість отримання пільгових кредитів на будівництво або придбання доступного житла, відповідно до **Міської цільової соціально-економічної програми будівництва (придбання) доступного житла на 2010–2020 роки**³⁸. Згідно з документом, державна бюджетна підтримка

³⁴ Повідомлення із офіційного сайту Харківської ОДА від 13.04.2018 — <http://kharkivoda.gov.ua/news/92292>

³⁵ Обласна програма надання підтримки учасникам антитерористичної операції для будівництва і придбання житла в Харківській області на 2016–2018 роки — <http://www.dma.kh.gov.ua/images/100.pdf>

³⁶ Повідомлення із офіційного сайту Харківської ОДА від 17.05.2018 — <http://kharkivoda.gov.ua/news/92872>

³⁷ Порядок використання коштів обласного бюджету з метою надання підтримки учасникам антитерористичної операції для будівництва та придбання житла у Харківській області — <http://www.dma.kh.gov.ua/images/Poriadok.pdf>

³⁸ Рішення 49 сесії Харківської міської ради 5 скликання від 22.09.2010 № 274/10 «Про Міську цільову соціально-економічну програму будівництва (придбання) доступного житла на 2010–2020 роки» в редакції рішення 17 сесії Харківської міської ради 7 скликання від 20.12.2017 № 881/17 — <http://www.city.kharkov.ua/uk/document/rishennya-17-i-sesii-kharkivskoi-miskoi-radi-7-sklikannya-vid-20122017-pro-vnesennya-zmin-do-miskoi-tsilovoi-sotsialno-ekonomichnoi-programi-budivnitstva-privbannya-dostupnogo-zhitla-na-2010-2020-roki-52393.html>

коштом бюджету м. Харкова надається в обсязі 50% розрахункової вартості будівництва (придбання) доступного житла. Умовами надання пільгового кредиту є включення ВПО до Реєстру кандидатів на отримання довгострокового пільгового кредиту на будівництво (придбання) житла; платоспроможність сім'ї кандидата; сплата позичальником обов'язкового першого внеску в обсязі не менше 5% розрахункової вартості будівництва (придбання) житла; термін надання кредиту до 15 років, але не більше ніж до досягнення позичальником пенсійного віку. Станом на 11.07.2018 рішеннями виконавчого комітету Харківської міської ради до Реєстру внесені 140 сімей. Станом на 30.07.2018 правом на отримання довгострокового пільгового кредиту коштом бюджету м. Харкова на будівництво доступного житла скористалися 9 сімей ВПО, внесених до Реєстру.

Рішенням Харківської обласної ради від 07.06.2018 № 729-VII була затверджена **обласна Програма індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» на 2018 рік**³⁹. Відповідно до документу, обсяг фінансових ресурсів, що необхідні для її реалізації з обласного бюджету становить 1 млн грн. За інформацією КП «Харківський обласний фонд підтримки індивідуального житлового будівництва на селі», станом на 13.06.2018 ВПО, які зареєстровані у Харківській області, не отримували кредитів для участі у вказаній Програмі⁴⁰.

Відповідно до Наказу Мінрегіону від 30.11.2017 № 312, Міжвідомча комісія обрала 13 житлових об'єктів у Харківській області для участі у Програмі «Доступне житло». У 2017 р. 12 сімей (із них 9 сімей ВПО) отримали відповідну державну підтримку. Станом на 01.08.2018 у черзі перебувають 749 учасників (сім'ї та одинокі громадяни), серед яких 683 заяви від внутрішньо переміщених осіб⁴¹.

³⁹ Обласна Програма індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» на 2018 рік — <http://oblrada.kharkov.ua/ua/public-information/oblasni-programi/325-oblasna-prohrama-individualnoho-zhytlovoho-budivnytstva-na-seli-vlasnyi-dim-na-2018-rik>

⁴⁰ Згідно із офіційною відповіддю Департаменту агропромислового розвитку Харківської ОДА від 13.06.2018 № 07–38/19 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

⁴¹ Згідно із офіційною відповіддю Держмолодьжитла від 16.08.2018 № 1872/05 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

Моніторинг житлових об'єктів.

Харківська область, м. Ізюм, просп. Незалежності, 65

гуртожиток. Всі приміщення розраховані на 40–80 ліжко-місць. Проблеми із введенням в експлуатацію можуть виникнути у м. Золочеві, де триває реконструкція колишньої будівлі психоневрологічного відділення у гуртожиток. Оскільки Кредитна установа для відбудови (KfW) покриває лише частину витрат на реконструкцію, є потреба у залученні коштів із місцевого бюджету. Об'єднана територіальна громада м. Золочева не має коштів для обладнання гуртожитку.

Харківська область, м. Золочів, вул. Філатова, 20

У Харківській області за підтримки **УФСІ** об'єкти у м. Лозовій (вул. Сосюри (Супруна), 17), м. Дергачі (вул. Наукова, 26), м. Золочеві (вул. Філатова, 20) та с. Дослідне, (вул. Науки, 16) перебувають на завершальному етапі будівництва або реконструкції. Введення їх в експлуатацію передбачене наприкінці 2018 р., окрім соціального гуртожитку у м. Ізюмі (просп. Незалежності, 65), який буде реконструйований до 2019 р. У м. Богодухові (вул. Моргунова, 23-Б) вже здана в експлуатацію колишня будівля інфекційної лікарні, яку переробили у соціальний

Харківська область, м. Лозова, вул. Сосюри, 17

Ремонтні роботи там були завершені, але придбати необхідні меблі та техніку наразі неможливо. Всі об'єкти розташовані поруч з продуктовими магазинами, лікарнями, амбулаторіями, зупинками громадського транспорту. Спільні вимоги заселення — малозабезпеченість, проте у деяких населених пунктах є додаткові: у м. Богодухові обов'язковою умовою був факт працевлаштування, у м. Краснограді перевага надавалася багатодітним родинам, лікарям та вчителям, і заселені ВПО повинні відпрацювати та

прожити у місцевій громаді майже три роки. Для деяких приміщень у Харківській області був складений перелік ВПО, що претендують на проживання. Так, у м. Золочеві та

м. Харків, ЖК «Олександрівський», просп. Олександрівський, 67

м. Краснограді черга вже закрита, у м. Богодухові вже визначено 11 родин.

За програмою **«Доступне житло»** у м. Харкові та Харківській області лише ЖК «Олександрівський» вже введений в експлуатацію, на інших об'єктах («Левада», «Архітекторів», «Мередіан», «Міра-4», «Одеський», «Райдужний-1») ще ведуться завершальні оздоблювальні роботи, введення в експлуатацію заплановане до кінця 2018 року. Поруч із усіма ЖК — продуктові магазини, зупинки громадського транспорту, дошкільні навчальні заклади.

Висновки. З огляду на наведене вище, необхідно зазначити, що в Харківській області не лише наявні певні житлові програми, якими можуть скористатися ВПО для забезпечення житлом. Такі програми впроваджуються і є доволі ефективними. Однією з причин цього є достатнє фінансування цих програм як з місцевих бюджетів, так і за рахунок коштів міжнародної донорської допомоги (наприклад, проект УФСІ). Окрім того, органи місцевої влади обрали підхід щодо створення таких програм за власною ініціативою, прив'язки їх до стратегії обласного розвитку та обласних програм соціально-економічного розвитку. До того ж налашоджена співпраця місцевої влади з міжнародними донорськими організаціями, що так само сприяє ефективному впровадженню зазначених програм.

3.4. м. Київ

Кількість ВПО, які зареєстровані в місті станом на 19.07.2018	Орієнтовна кількість ВПО, які забезпечені житлом за місцевими програмами	
<p>165 632 особи</p> 	<p>Доступне житло (м. Київ та Київська область)</p>	<p>18 сімей</p>

Розпорядженням виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 25.10.2017 № 1333 затверджений **План заходів щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в місто Київ, на період до 2020 року**⁴². Документ передбачає низку заходів із допомоги ВПО, проте саме його пункт 11 стосується питань забезпечення їх житлом. Серед них найбільш цікавими є підпункти 1–4 щодо:

- ⚙️ здійснення моніторингу об'єктів незавершеного будівництва для виявлення об'єктів, які можна добудувати та використати для розміщення ВПО;
- ⚙️ надання пропозицій щодо формування житлового фонду соціального призначення та фонду тимчасового житла для тимчасового проживання для надання в оренду ВПО;
- ⚙️ обговорення з банківськими установами можливості надання ВПО кредитів на придбання земельних ділянок, придбання й будівництва житла;
- ⚙️ надання пропозицій щодо земельних ділянок для будівництва житла переселеним громадянам з урахуванням їхніх потреб і потенціалу щодо перспективного працевлаштування та пропозицій із розвитку інфраструктури.

⁴² План заходів щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в місто Київ, на період до 2020 року — https://kyivcity.gov.ua/npa/pro_zakhodi_schodo_pidtrimki_sotsialno_adaptatsi_ta_reintegratsi_gromadyan_ukrani_yaki_pereselilisya_z_timchasovo_okupovano_teritori_ukrani_ta_rayoniv_provedennya_antiteroristichno_operatsi_v_misto_kiv_na_period_do_2020_roku_128158.html

Згідно зі Звітом про виконання цього Розпорядження за 1 квартал 2018 р., уповноважені Департаменти КМДА розглядали кілька можливостей забезпечення житлом ВПО: 1) виділення житлових приміщень із фондів соціального й тимчасового житла для їхнього розміщення; 2) використання земельних ділянок для будівництва житла для ВПО в Голосіївському, Дарницькому, Деснянському, Дніпровському, Оболонському, Шевченківському та Святошинському районах м. Києва⁴³. Водночас, за повідомленням Департаменту соціальної політики КМДА, станом на 11.06.2018 у Києві відсутні вільні житлові приміщення для розміщення ВПО, а кошти на формування фондів для тимчасового проживання не виділялися. Щодо земельних ділянок у вказаних районах, то Київська міська рада не приймала рішень про їхню передачу в користування. Однак у тому, що стосується цих ділянок, є інша проблема.

Відповідно до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», мають бути здійснені плани зонування або детальні плани території. Проте, згідно з частинами 3 і 4 ст. 24 Закону, у разі їхньої відсутності передача (надання) земельних ділянок із земель державної або комунальної власності у власність чи користування фізичним або юридичним особам забороняється. У м. Києві плани зонування не розроблялися взагалі, а детальні плани території розроблені орієнтовно на 10–15% території міста і ці землі вже мають своїх власників⁴⁴. Зважаючи на це, питання щодо виділення земельних ділянок у м. Києві для будівництва житла для переселенців наразі не може бути вирішене.

Водночас Департамент будівництва та житлового забезпечення КМДА розробив Комплексну міську цільову програму забезпечення житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов, яка містить окремі підпрограми: «Київська міська цільова програма розвитку соціального житла», «Київська міська цільова програма створення фонду житла для тимчасового проживання» та «Київська міська цільова програма будівництва (придбання) доступного житла». Після погодження Програми, її буде винесено на розгляд Київської міської ради.

Моніторинг житлових об'єктів.

Відповідний моніторинг у м. Києві може бути здійснений лише щодо об'єктів, внесених до програми «Доступне житло». Згідно з інформацією з сайту Держмолодьжитла, участь у програмі беруть два об'єкти: ЖК «Тираспольський» і ЖК «Новоюстицький». ЖК «Тираспольський» повністю введений в експлуатацію. У ЖК «Новоюстицький» всього п'ять секцій, побудовано вже дві. Відділ продажу відсутній, оскільки вільних квартир майже не залишилося. ЖК мають поруч зручну інфраструктуру, до метро можна дістатися громадським транспортом. За словами спеціаліста Київського регіонального управління

⁴³ Звіт за 1 квартал 2018 про виконання розпорядження виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 25.10.2017 № 1333 — <http://dsp.kievcity.gov.ua/content/krymchanam.html>

⁴⁴ Згідно із офіційною відповіддю Департаменту соціальної політики виконавчого органу Київської міської ради (КМДА) від 11.06.2018 № 05/18417–005/4 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

м. Київ, ЖК «Тираспольський»

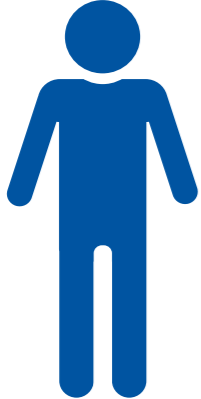

Висновки. Незважаючи на наявність окремого документу щодо підтримки внутрішньо переміщених осіб, які проживають у м. Києві, серед основних завдань якого вказане вирішення житлових питань ВПО, його реалізація є неефективною. Це відбувається через відсутність вільних житлових приміщень для надання в користування ВПО, а також з огляду на відсутність планів зонування й детальних планів території, що так само унеможлиблює виділення земельних ділянок для передачі їх внутрішньо переміщеним особам під будівництво житла. З огляду на це, для реалізації вказаного Плану заходів варто здійснити низку кроків, серед яких розробка планів території й Генерального плану м. Києва, затвердження розроблених КМДА проектів житлових програм.

Держмолодьжитла, бюджет за програмою на 2018 р. ще не розподілений, Міністерство фінансів України поки не підписало паспорт програми, тому ВПО не можуть скористатися цією можливістю, а лише записуються в чергу. На даний момент бюджет м. Києва не передбачає участі в співфінансуванні програми. Станом на 01.08.2018 у м. Києві та Київській області подано 3 560 заяв для участі в Програмі, серед них 2 861 заява від ВПО.

м. Київ, ЖК «Новоюстицький»

3.5. Дніпропетровська область

Кількість ВПО, які зареєстровані в області станом на 19.07.2018	Орієнтовна кількість ВПО, які забезпечені житлом за місцевими програмами	
 74 425 осіб	Сприяння розвитку соціальної інфраструктури, УФСІ V	 270 осіб (у 2019 році)
	Доступне житло	 4 сім'ї
	Питання забезпечення житлом деяких категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, а також членів їх сімей (Постанова КМУ від 19.10.2016 № 719)	 3 сім'ї

Стратегія розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року, затверджена рішенням Дніпропетровської обласної ради від 26.09.2014 № 561–27/VI⁴⁵, не містить стратегічних цілей чи окремих проектів, що стосувалися б забезпечення ВПО житлом. До того ж, згідно із цим документом останні навіть не розглядаються як окрема вразлива категорія осіб, потреби якої також мають бути задоволені. **Програма соціально-економічного та культурного розвитку Дніпропетровської області на 2018 рік**⁴⁶, затверджена рішенням Дніпропетровської обласної ради від 01.12.2017 № 267–11/VII, так само не містить окремих пунктів чи завдань, які б стосувалися житлових питань ВПО.

Однак у Переліку регіональних цільових програм, які діють у 2018 році⁴⁷ вказана **Регіональна програма розвитку житлового будівництва у Дніпропетровській області на 2015–2020 роки**⁴⁸, затверджена рішенням Дніпропетровської обласної ради від 23.01.2015 № 609–29/VI зі змінами. Ця Програма не зорієнтована безпосередньо на ВПО як на цільову групу, однак містить чимало заходів щодо поліпшення житлових умов осіб, які

⁴⁵ Стратегія розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року — <https://adm.dp.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/rozvitku-dnipropetrovskoi-oblasti-na-period-do-2020-roku.pdf>

⁴⁶ Програма соціально-економічного та культурного розвитку Дніпропетровської області на 2018 рік — <https://oblrada.dp.gov.ua/rishennia/sklikannia-7/xi-sesiya/%E2%84%96-267-11vi%D1%96-01-12-2017/>

⁴⁷ Перелік регіональних цільових програм, які діють у 2018 році — <https://adm.dp.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/2018.03.16.pdf>

⁴⁸ Регіональна програма розвитку житлового будівництва у Дніпропетровській області на 2015–2020 роки — <http://212.3.96.115/decisions/45/1175>

опинилися у складних життєвих обставинах. Відповідно до **Переліку завдань і заходів Регіональної програми розвитку житлового будівництва у Дніпропетровській області на 2015–2020 роки** (Додаток 1 до рішення обласної ради від 19.02.2016 р. № 16–2/VII)⁴⁹, в межах реалізації напряму 3 «Сприяння подальшому розвитку іпотечного кредитування» передбачено:

- фінансування для надання пільгових довгострокових кредитів на придбання житла через Дніпропетровське регіональне управління Держмолодьжитла. Загальний обсяг фінансування у 2018 р. — 7 млн 819 тис. грн, із них — 4 млн 119 тис. грн із державного, 2 млн 100 тис. грн — з обласного, 1 млн 600 тис. грн — з місцевих бюджетів;
- надання кредитів індивідуальним сільським забудовникам. Загальний обсяг фінансування у 2018 р. становить 8 млн 586 тис. грн, із них 4 млн 293 тис. грн — з державного, 3 млн 433 тис. грн — з обласного, 860 тис. грн — місцевого бюджету;
- придбання квартир та укладення договорів купівлі-продажу майнових прав на житлові приміщення (квартири) та приміщення до введення в експлуатацію житлових будинків для забезпечення житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов. Загальний обсяг фінансування з обласного бюджету — 20 млн грн.

Водночас фінансування інших заходів із реалізації цієї Програми, серед яких, наприклад, підготовка реєстрів незавершених об'єктів житла в області для визначення обсягів їхнього фінансування коштом державної підтримки (в межах напряму 2 «Запровадження механізму надання державної підтримки у фінансуванні будівництва житла») або формування житлового фонду соціального призначення та забезпечення житлом громадян, які мають таке право (в межах напряму 4 «Створення умов на території області щодо житлового будівництва») передбачено лише в межах функціональних видатків.

У Дніпропетровській області за сприяння Німецького товариства міжнародної співпраці (GIZ) для розміщення ВПО були змонтовані 945 модулів у п'яти транзитних містечках (міста Дніпро, Кривий Ріг, Кам'янське, Павлоград, Нікополь), у яких проживає приблизно 1,5 тис. осіб⁵⁰. Окрім того, у межах реалізації грантового проекту «Сприяння розвитку соціальної інфраструктури, УФСІ V» Український фонд соціальних інвестицій здійснює реконструкцію житлових об'єктів для розміщення ВПО. Так, надано кошти для реконструкції чи ремонту відповідних гуртожитків у містах Павлоград, Кам'янське, Верхньодніпровськ, Вільногірськ, а також у с. Чумаки⁵¹.

⁴⁹ Про внесення змін до рішення Дніпропетровської обласної ради від 23 січня 2015 року № 609–29/VI «Про Регіональну програму розвитку житлового будівництва у Дніпропетровській області на 2015–2020 роки» (із змінами та доповненнями) — <https://oblrada.dp.gov.ua/>

⁵⁰ Відповідно до офіційної відповіді Департаменту соціального захисту населення Дніпропетровської обласної державної адміністрації від 09.07.2018 № 4106/0/192–18 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

⁵¹ Згідно з мапою на сайті Українського фонду соціальних інвестицій — https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=1_4Zyr6uLg1nsYXhlp6i2vrnrM18&ll=48.4863453%2C34.0097201999995&z=8

Як і в інших областях, у Дніпропетровській області діє програма «Доступне житло». Згідно із Наказом Мінрегіону від 30.11.2017 № 312, був відібраний лише один житловий об'єкт у м. Дніпро, проте на сайті Держмолодьжитла немає інформації щодо відповідних житлових об'єктів у Дніпропетровській області. У 2017 р. фінансову підтримку на придбання житла отримали чотири родини ВПО⁵². Станом на 01.08.2018 зареєстровано 342 заяви про надання відповідної державної підтримки, серед них 288 заяв надійшло від ВПО⁵³.

Незважаючи на наявність фінансування програми індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім», ВПО, які проживають у Дніпропетровській області, не подавали заяв та не користувалися пільговим кредитуванням протягом 2017–2018 років.

За інформацією з Дніпропетровської ОДА три родини загиблих учасників АТО з числа ВПО отримали грошову компенсацію та придбали житло відповідно до постанови КМУ від 19.10.2016 № 719 (зі змінами) «Питання забезпечення житлом деяких категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, а також членів їх сімей». Окрім того, згідно із постановою КМУ від 18.04.2018 № 280 «Питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України», щодо чотирьох внутрішньо переміщених осіб, які мають статус учасника бойових дій, до Міністерства соціальної політики України надано заявку на отримання грошової компенсації на житло⁵⁴.

Моніторинг житлових об'єктів.

У межах впровадження загальнодержавної програми «Доступне житло» в області у II кв. 2018 р. був зданий в експлуатацію один житловий об'єкт на 96 квартир за адресою м. Дніпро, житловий масив Лівобережний-3, буд. № 3, до якого заселені 4 ВПО (загалом було подано 129 заявок) на підставі договору купівлі-продажу майнових прав на нерухоме майно з забудовником. Умови проживання комфортні, що обумовлено новизною технічного стану всієї будівлі. Окрім того, поруч із будинком є зупинки громадського транспорту, дошкільний заклад, школа, продуктовий магазин.

Як вже було зазначено, УФСІ реалізує в області кілька проектів із реконструкції житлових об'єктів для розміщення ВПО: м. Павлоград (вул. Ливарна, 18); м. Кам'янське (пр. Конституції, 32); м. Верхньодніпровськ (вул. Федорського, 21); м. Вільногірськ (вул. Устенка, 29-А); с. Чумаки Дніпровського району (вул. Меліоративна, 76), які наразі перебувають на етапі активного будівництва. Так, на трьох об'єктах (м. Верхньодніпровськ, 16 квартир: 14 двокімнатних, 2 однокімнатні; м. Вільногірськ, 16 кімнат с санвузлами та двома

⁵² Відповідно до офіційної відповіді Департаменту соціального захисту населення Дніпропетровської обласної державної адміністрації від 09.07.2018 № 4106/0/192–18 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

⁵³ Згідно із офіційною відповіддю Держмолодьжитла від 16.08.2018 № 1872/05 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

⁵⁴ Відповідно до офіційної відповіді Департаменту соціального захисту населення Дніпропетровської обласної державної адміністрації від 09.07.2018 № 4106/0/192–18 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

кухнями загального користування; с. Чумаки, 10 однокімнатних квартир та 13 кімнат з однією кухнею загального користування) проводяться завершальні оздоблювальні роботи, а здача їх в експлуатацію очікується у січні 2019 р. Два інші об'єкти, що розташовані у м. Павлоград (19 квартир: 14 однокімнатних, 4 двокімнатні, 1 трикімнатна) та м. Кам'янське (36 квартир: 9 двокімнатних, 27 однокімнатних) наразі перебувають на проміжному етапі активного будівництва. Їхня здача в експлуатацію запланована на травень-червень 2019 р. У Дніпропетровській області загалом буде створено житло для майже 270 ВПО. Житло надається у тимчасове користування на 1 рік з можливістю пролонгації у разі дотримання пунктів договору. ВПО повинні надати довідку переселенця та бути спроможними сплачувати комунальні послуги.

Дніпропетровська область, м. Нікополь, вул. Станіславського, 28

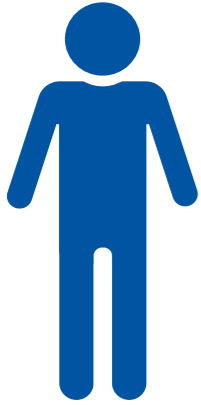

з реконструкції мають розпочатися у квітні 2019 р. Здача в експлуатацію запланована на кінець 2020 р. Загалом передбачено створити 104 квартири для ВПО. Об'єкти будуть розташовані у місцях із розвинутою інфраструктурою.

Висновки. Як і у більшості областей України, забезпечення житлом ВПО, зареєстрованих у Дніпропетровській області, вирішується у кілька способів: 1) через надання їм тимчасового або соціального житла; 2) через створення модульних містечок та місць компактного проживання ВПО; 3) через реалізацію загальнодержавних житлових програм, зокрема, програми «Доступне житло». Однак окремих житлових програм для внутрішньо переміщених осіб в області не передбачено. Водночас, як можна побачити, найбільш успішним є проект із реконструкції гуртожитків для ВПО під соціальне або тимчасове житло, що впроваджується УФСІ. Окрім того, для ВПО, які є учасниками АТО/ООС, є можливість отримати грошову компенсацію на придбання житла відповідно до актів КМУ. Виходячи з того факту, що реалізація загальнодержавної програми «Доступне житло» не є надто

⁵⁵ Повідомлення з сайту Нікопольської міської ради від 03.07.2018 — <http://www.nikopol-mrada.dp.gov.ua/news/u-nikopoli-za-uchasti-giz-vidbulos-pershe-zasidannia-robochoi-hrupy-z-rozrobky-intehrovanoi-stratehii-rozvytku-mista>

ефективною, а в області відсутні регіональні житлові програми для ВПО, можливо надати рекомендацію щодо їхньої розробки і подальшого впровадження.

3.6. Запорізька область

Кількість ВПО, які зареєстровані в області станом на 19.07.2018	Орієнтовна кількість ВПО, які забезпечені житлом за місцевими програмами	
56 002 особи 	Сприяння розвитку соціальної інфраструктури, УФСІ V	 71 особа + потенційно 100 осіб
	Доступне житло	 4 сім'ї
	Проект УВКБ ООН у м. Запоріжжя (вересень 2018)	 80 осіб
	Місцевий розвиток, орієнтований на громаду — III» Підгірненської сільської ради Новомиколаївського району	 16 осіб

Так само як у Харківській і Дніпропетровській областях, у Запорізькій області не передбачено окремих обласних програм для ВПО із забезпечення їх житлом.

Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року, затверджена рішенням Запорізької обласної ради від 25.02.2016 № 1⁵⁶, так само не містить напрямів, які б ставили подібні завдання перед місцевою владою. Водночас, зважаючи на те, що проблема забезпечення житлом ВПО є комплексною, слід враховувати те, що Стратегія визначає уповільнення темпів будівництва житла в області як одну із слабких сторін регіону (пункт 5.1. «Результати SWOT-аналізу»), частковою причиною якої є відсутність бюджетного фінансування будівництва житла. У цьому випадку власні кошти населення на індивідуальне житлове будівництво залишаються головним джерелом

⁵⁶ Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року і План заходів на 2016–2018 роки — <http://www.zoda.gov.ua/article/1669/strategiya-regionalnogo-rozvitku.html>

фінансування (п. 2.10). Однак, незважаючи на відсутність у тексті Стратегії цілей чи завдань, які б стосувалися ВПО як однієї із вразливих груп населення, у розділі 5 «Головні чинники та сценарії розвитку області» (пункт 5.1. «Результати SWOT-аналізу») серед загроз для регіону вказана велика кількість переселенців із зони АТО, що створюють додаткове навантаження на місцеві бюджети, інфраструктуру, ринок праці і житла та правоохоронну систему. З огляду на це, цілком логічним є те, що **План заходів на 2016–2018 роки з реалізації Стратегії регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року**⁵⁷, затверджений рішенням Запорізької обласної ради від 25.02.2016 № 2, так само не передбачає окремих проектів, спрямованих на забезпечення реалізації права ВПО на житло. Ті заходи, які певною мірою пов'язані з ВПО, стосуються переважно надання їм соціальних послуг, забезпечення стаціонарним доглядом чи навчання підприємству.

Поточна **Регіональна програма будівництва, реконструкції, модернізації об'єктів інфраструктури, соціально-культурного та екологічного призначення по Запорізькій області на період до 2020 року**⁵⁸, затверджена рішенням Запорізької обласної ради від 26.01.2017 № 56 також не містить заходів, що були б пов'язані із житлом для ВПО. Відповідно до паспортів бюджетних програм місцевого бюджету⁵⁹, об'єктами, щодо яких здійснюється фінансування, є об'єкти соціальної інфраструктури (освітні і медичні заклади), а також об'єкти житлово-комунального господарства (очисні споруди, мережі з водопостачання, тепломережі тощо).

Незважаючи на відсутність окремих житлових програм, питання розміщення ВПО все ж певним чином вирішується. Так, завдяки впровадженню проекту УФСІ «**Сприяння розвитку соціальної інфраструктури, УФСІ V**», здійснюються ремонти гуртожитків для проживання в них внутрішньо переміщених осіб у містах Мелітополь, Токмак та смт Комиш-Зоря⁶⁰. Окрім того, за інформацією Запорізької ОДА, на території області діє 12 місць компактного проживання ВПО, з них 9 — у м. Запоріжжі, 2 — у м. Мелітополі, 1 — у смт Новомиколаївка. Станом на 18.06.2018 загальна кількість ВПО, які там проживають, становить 626 осіб⁶¹.

Забезпечення тимчасового проживання ВПО у Запоріжжі здійснюється відповідно до **Порядку використання коштів бюджету міста на забезпечення тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб, які переїхали на територію міста Запоріжжя**, що затверджений рішенням виконавчого комітету Запорізької міської ради від 28.08.2017 № 472⁶².

⁵⁷ План заходів на 2016–2018 роки з реалізації Стратегії регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року — <http://zor.gov.ua/content/druga-sesiya-somogo-sklykannya-pershe-plenarne-zasidannya>

⁵⁸ Регіональна програма будівництва, реконструкції, модернізації об'єктів інфраструктури, соціально-культурного та екологічного призначення по Запорізькій області на період до 2020 року — <http://zor.gov.ua/content/desyata-sesiya-somogo-sklykannya-tretye-plenarne-zasidannya>

⁵⁹ Паспорти бюджетних програм місцевого бюджету, затверджені Наказами Департаменту капітального будівництва та Департаменту фінансів Запорізької ОДА від 30.05.2018 за № 106/201, 108/203 та від 05.06.2018 № 122/243 — <http://www.zoda.gov.ua/article/1837/programi-u-vidpovidniy-sferi.html>

⁶⁰ Відповідно до інформації із сайту Українського фонду соціальних інвестицій — https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=1_4Zyr6uLg1nsYXhlp6i2vrnrM18&ll=48.32197361793238%2C28.445117561621146&z=6

⁶¹ Згідно із офіційною відповіддю Запорізької обласної державної адміністрації від 18.06.2018 № 79–100–152 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

⁶² Рішення виконавчого комітету Запорізької міської ради від 28.08.2017 № 472 — <https://zp.gov.ua/uk/documents/item/25335>

Згідно з цим документом, ВПО надається грошова допомога на тимчасове проживання (за умови оплати ними вартості комунальних послуг) в гуртожитках, готелях, містечку модульного типу та в інших приміщеннях, які знаходяться у комунальній власності територіальної громади м. Запоріжжя. Ці заходи фінансуються в межах Міської комплексної програми соціального захисту населення міста Запоріжжя. Розселення ВПО у вказаних приміщеннях здійснюється на підставі талону (направлення) на тимчасове поселення, виданого уповноваженим органом, визначеним рішенням виконавчого комітету міської ради, та довідки про взяття на облік ВПО. Забезпечення тимчасового проживання у зазначених закладах здійснюється через надання грошової допомоги, яка перераховується закладам у безготівковій формі з розрахунку фактичної вартості тимчасового проживання однієї особи на добу, але не перевищує 80 гривень на одну особу на день, що розраховані на проживання у закладах, виходячи із середньої вартості витрат на проживання (без урахування вартості комунальних послуг). Здійснення заходів щодо розселення ВПО та укладання з ними відповідних договорів доручено міському комунальному підприємству «Основа» та комунальному підприємству «Наше місто», відповідно до рішення виконавчого комітету Запорізької міської ради від 19.07.2017 № 390⁶³.

Оскільки наприкінці 2017 року було поновлено державне фінансування програми «**Доступне житло**», то державну підтримку на придбання житла загальною сумою 1 млн 228 тис. 700 грн, згідно з умовами Програми отримали чотири родини ВПО у м. Запоріжжі. На 2018 р. із державного бюджету виділено понад 2 млн 764 тис. 228 грн, проте станом на 01.06.2018 кошти не освоєні⁶⁴. Згідно з переліком об'єктів, відібраних Міжвідомчою комісією Мінрегіону, у Запорізькій області визначений лише один житловий об'єкт. Станом на 01.08.2018 у загальній черзі на отримання державної підтримки на придбання житла перебувають 175 учасників (сім'ї і одинокі громадяни), серед яких 144 ВПО⁶⁵.

Щодо програми «**Власний дім**», то в області діє **обласна цільова програма «Сільське подвір'я»**, яка передбачає надання пільгових довгострокових кредитів для індивідуального будівництва на селі. Однак за інформацією Запорізької ОДА, станом на 01.06.2018 внутрішньо переміщені особи не зверталися до Обласного фонду підтримки індивідуального житлового будівництва на селі.

⁶³ Рішення виконавчого комітету Запорізької міської ради «Про вжиття заходів щодо розселення внутрішньо переміщених осіб, які переміщуються із тимчасово окупованої території та зони проведення АТО» від 19.07.2017 № 390 — <https://zr.gov.ua/uk/documents/item/24593>

⁶⁴ Згідно із офіційною відповіддю Запорізької обласної державної адміністрації від 18.06.2018 № 79–100–152 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

⁶⁵ Згідно із офіційною відповіддю Держмолодьжитла від 16.08.2018 № 1872/05 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

Моніторинг житлових об'єктів.

Запорізька область, м. Мелітополь, вул. Гвардійська, 38

У межах **проекту УФСІ** здійснюється будівництво соціального житла для ВПО, зокрема три гуртожитки — у м. Мелітополі (вул. Інтеркультурна, 380; вул. Героїв Сталінграда, 13; вул. Гвардійська, 38), один — у м. Токмаці (вул. Центральна, 55-К) та один — у смт Комиш-Зоря Більмацького району (вул. Польова, 1-А). Наразі гуртожитки у Мелітополі (загалом 30 кімнат із кухнями загального користування) та у смт Комиш-Зоря (4 квартири) вже заселені. Загалом у них мешкає 71 ВПО. Гуртожиток у м. Токмаці вже побудований, оздоблювальні роботи завершуються, здача в експлуатацію запланована у серпні 2018 р. Гуртожиток розрахований для заселення приблизно 100 ВПО, для яких буде створено 17 квартир (6 двокімнатних та 11 однокімнатних).

Загалом всі об'єкти будівництва в межах проекту УФСІ розраховані для заселення майже 440 ВПО. Перевага при заселенні надається багатодітним сім'ям, самотнім батькам, людям із інвалідністю, що мають на меті оселитися на довготривалий період у будь-якому із зазначених вище населених пунктів. Умовами заселення є: підписання договору на тимчасове проживання мінімум впродовж 1 року з пролонгацією в разі дотримання пунктів договору; наявність довідки ВПО; спроможність оплачувати комунальні послуги. Варто зауважити, що умови проживання загалом достатньо комфортні, що обумовлено новизною ремонту та технічного стану всіх будівель, проте у гуртожитках, де передбачено створення кімнат для ВПО (три об'єкти у м. Мелітополі), відсутні власні кухні. Всі об'єкти будівництва в межах проекту УФСІ розташовані у місцях із розвинутою інфраструктурою, що є перевагою при виборі житла.

м. Запоріжжя, вул. Патріотична, 64

У межах **проекту УВКБ ООН** у м. Запоріжжя після тривалого простою протягом трьох років (перший поверх багатоквартирного житлового будинку) був відремонтований гуртожиток за адресою вул. Патріотична, 64. За рішенням КП «Основа», що є балан-

соутримувачем, цей житловий об'єкт має бути зданий в експлуатацію у вересні 2018 р. У ньому мають проживати орієнтовно 80 ВПО. У ньому є 30 кімнат для заселення з кухнею та санвузлами загального користування. Гуртожиток розташований у місці з розвинутою інфраструктурою.

Запорізька область, смт Новомиколаївка, вул. Шкільна, 92

вул. Шкільна, 92, був введений в експлуатацію двоповерховий гуртожиток на 24 кімнати з двома кухнями та санвузлами загального користування, призначений для заселення ВПО. Наразі заселено 9 кімнат (мешкає 16 ВПО), решта — вільні для заселення. Кімнати обладнані всіма необхідними меблями, мають новий ремонт, проте певним недоліком залишається наявність санвузлів та кухні загального користування. Гуртожиток розташований поряд із лікарнею, дитсадком, школою, продуктовим магазином, що є суттєвою перевагою, адже громадський транспорт Новомиколаївкою не курсує, їздять лише міжміські маршрути.

Висновки. Виходячи з наведеного, у Запорізькій області найбільш ефективним є впровадження різноманітних проектів із реконструкції гуртожитків коштом міжнародної технічної і донорської допомоги, що однозначно сприяє посиленню співпраці місцевої влади з організаціями, які таку допомогу надають. Водночас реалізація державних програм,

Як вже було зазначено, за програмою «**Доступне житло**» у Запорізькій області наявний лише один об'єкт — м. Запоріжжя, вул. Нагнібіди, 76, що наразі перебуває у стані активного будівництва на проміжному етапі. Здача в експлуатацію запланована у травні 2019 року.

За участю Європейського Союзу та Програми розвитку ООН в області також впроваджується місцева програма «**Місцевий розвиток, орієнтований на громаду — III**» Підгірненської сільської ради Новомиколаївського району⁶⁶. Згідно з нею, у липні 2017 р. у смт Новомиколаївка за адресою

Запорізька область, смт Новомиколаївка, вул. Шкільна, 92

⁶⁶ Повідомлення з сайту Новомиколаївської РДА від 11.02.2016 — <http://nmrda.gov.ua/content/gromadski-organizaciyi-prodovzhuyut-vprovadzhuvaty-proekty-yesproon>

наприклад, «Доступне житло», є малоефективною з огляду на наявність лише одного житлового об'єкта та складних умов для участі у програмі. Окрім того, зусилля місцевої влади спрямовані переважно на забезпечення ВПО тимчасовим або соціальним житлом. Це вплинуло на те, що місцеві житлові програми для цієї категорії осіб розроблені не були. Зважаючи на викладене, органам місцевої влади, по-перше, варто ухвалити певні програми, завдяки яким ВПО могли би вирішити свої житлові питання, а по-друге, розглядати їх не як тягар, а як осіб зі значним трудовим потенціалом, які б сприяли економічному розвитку Запорізької області.

3.7. Київська область

Кількість ВПО, які зареєстровані в області станом на 19.07.2018	Орієнтовна кількість ВПО, які забезпечені житлом за місцевими програмами	
<p>65 909 осіб</p> 	<p>Власний дім</p>	<p>2 393 сім'ї подали заявки на фінансування</p>

Рішенням Київської обласної ради від 04.12.2014 № 856–44-VI була затверджена **Стратегія розвитку Київської області на період до 2020 року**⁶⁷, яка є своєрідним програмним документом для регіону. Водночас у тексті Стратегії немає окремих стратегічних цілей, що стосувалися б ВПО чи враховували б їх як окрему вразливу категорію громадян, які здійснюють вплив на розвиток області. Натомість, як і у випадку із Запорізькою областю, у розділі 3 «Головні чинники та напрями розвитку» за результатами SWOT-аналізу зазначено про потік «значної кількості біженців зі сходу, що створює загрозу для розвитку Київської області» (п. 3.1.). Щоправда, тут незрозуміло, чи йдеться про біженців зі східних країн, які шукають притулку в Україні, чи про внутрішньо переміщених осіб, що втікають від збройного конфлікту. Незважаючи на таку неоднозначність, в межах реалізації оперативної цілі 2.4. «Забезпечення населення якісними житлово-комунальними послугами» передбачені потенційно можливі сфери реалізації проектів, наприклад, про-

⁶⁷ Стратегія розвитку Київської області на період до 2020 року — https://docs.wixstatic.com/ugd/bcf654_2be5fc5fe6b043a3b8c2f1b45410c135.pdf

ведення реконструкції і капітального ремонту застарілого житлового фонду із залученням інвесторів на принципах державно-приватного партнерства (завдання 2.4.3.). Окрім того, з метою виконання оперативної цілі 3.2. «Комплексний розвиток територій в інтересах територіальних громад» передбачено поліпшення житлових умов населення (завдання 3.2.4.) та впровадження проектів із виконання програм із будівництва доступного житла, зокрема для забезпечення житлом молодих сімей та сімей молодих спеціалістів на селі. Хоча зазначені проекти не пов'язані безпосередньо із забезпеченням житлом ВПО, однак їхня реалізація цілком можливо дозволить вирішити певні житлові питання.

Відповідно до **Плану заходів на 2015–2017 роки**⁶⁸ з реалізації Стратегії, що затверджений рішенням Київської обласної ради від 23.06.2015 № 960–49-VI, в межах Програми 3 «Збереження і розвиток територій» для виконання напряму 3 «Комплексний розвиток територій в інтересах територіальних громад» передбачене впровадження таких проектних ідей, як будівництво соціального житла для переселенців із зони АТО (3.2.4.1.) та здійснення масового житлового будівництва, зокрема доступного житла (3.2.4.2.; 3.2.4.3.). Згідно з орієнтовним фінансовим планом, на реалізацію вказаних проектних ідей у 2015–2016 роках мало бути виділено 6 млн грн (3.2.4.1.), 5 млн 807 тис. 710 грн (3.2.4.2.) та понад 12 млн 490 тис. грн (3.2.4.3.). Відповідно до **Звіту про виконання Плану заходів на 2015–2017 роки**,⁶⁹ проектні ідеї 3.2.4.1. та 3.2.4.3. не були реалізовані у зв'язку з відсутністю реальних джерел їхнього фінансування. Водночас виконання проектної ідеї 3.2.4.2. щодо масового житлового будівництва було здійснене в межах заходів Програми будівництва (придбання) доступного житла на 2010–2017 роки (затверджена рішенням Київської обласної ради від 21.10.2010 № 843–35-V) та Київської обласної програми забезпечення молоді житлом на 2013–2017 роки (затверджена рішенням Київської обласної ради від 16.05.2013 № 593–32-VI). Однак інформація, чи були видані такі кредити ВПО, відсутня. Незважаючи на те, що проектна ідея щодо будівництва соціального житла для переселенців не була впроваджена, проект **Плану заходів з реалізації у 2018–2020 роках Стратегії розвитку Київської області на період до 2020 року**,⁷⁰ схвалений розпорядженням Голови Київської ОДА від 16.05.2018 № 311, не передбачає не лише її подальшого виконання, але також інших проектів чи завдань щодо забезпечення житлом ВПО.

Програма соціально-економічного та культурного розвитку Київської області на 2018 рік, затверджена рішенням Київської обласної ради від 27.04.2018 № 398–21-VII⁷¹ так само не містить специфічних завдань чи проектів, спрямованих виключно на забезпечення ВПО житлом. Однак вказаний документ містить окремий напрям щодо будівництва соціальної та житлової інфраструктури (п. 3.6.7.). Серед основних завдань і заходів у 2018 р.

⁶⁸ План заходів з реалізації у 2015–2017 роках Стратегії розвитку Київської області на період до 2020 року, — https://docs.wixstatic.com/ugd/bcf654_5a8ad21e55ea4ea59f8009de259be3fb.pdf

⁶⁹ Звіт з оцінки результативності реалізації Стратегії розвитку Київської області на період до 2020 року та Плану заходів з її реалізації у 2015–2017 роках за 2017 рік — https://docs.wixstatic.com/ugd/d9f7ba_9a44b85b2e4446c087c1925555e80dc0.pdf

⁷⁰ План заходів з реалізації у 2018–2020 роках Стратегії розвитку Київської області на період до 2020 року — https://docs.wixstatic.com/ugd/d9f7ba_90c6ee1425e649bbb5d03b160a7c605f.pdf

⁷¹ Програма соціально-економічного та культурного розвитку Київської області на 2018 рік — <https://www.kyivregioneconomy.com/informaciya-departamentu>

зазначено, зокрема, забезпечення житлом громадян завдяки об'єктам нерухомості, що перебувають у комунальній та державній власності Київської області й можуть бути потенційно придатними для облаштування житла громадян, які мають статус ВПО. Проте Додаток 4 «Перелік об'єктів будівництва, які передбачається фінансувати у 2018 році» не містить жодного об'єкта для розміщення ВПО, на реконструкцію чи ремонт якого мають бути спрямовані кошти.

На сайті Київської ОДА розміщений проект **«Комплексної обласної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції до Київської області, на період до 2020 року»**⁷², в якому особлива увага приділена питанню забезпечення житлом ВПО. Так, за переліком завдань для реалізації Програми було передбачено дослідження житлових потреб переселенців, розроблення проектів розвитку місцевих громад із будівництва житла для ВПО з урахуванням їхніх потреб, виділення коштів із обласного бюджету для будівництва соціального житла тощо. Проте, на думку представників Департаменту економічного розвитку і торгівлі Київської ОДА, розроблення вказаного проекту є недоцільним, оскільки у відповідних обласних цільових програмах враховані шляхи вирішення зазначених проблемних питань⁷³. Зважаючи на це, вказаний проект не надходив на розгляд Київської обласної ради для прийняття відповідного рішення⁷⁴.

Враховуючи те, що житлове питання для переселенців є одним з нагальних, Департамент регіонального розвитку та житлово-комунального господарства Київської ОДА спільно з Іпотечним центром в м. Києві та Київській області Держмолодьжитла та Київським обласним Фондом підтримки індивідуального житлового будівництва на селі розробляє наразі проекти таких програм:

- Програма будівництва (придбання) доступного житла в Київській області на 2018–2020 роки;
- Київська обласна програма індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» на 2018–2020 роки⁷⁵.

Водночас про розроблення цільової програми щодо забезпечення житлом ВПО у Київській області йдеться у **Плані заходів з виконання Комплексної державної програми щодо**

⁷² Проект Комплексної обласної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції до Київської області, на період до 2020 року — <http://koda.gov.ua/obladminstratsija/struktura/strukturni-pidrozdzili-oda/departament-socialnogo-zakhistu-nas/vnutrishnopremishheni-osobi-vpo/socialniy-zakhist-vnutrishno-peremi/>

⁷³ Згідно із офіційною відповіддю Київської ОДА від 06.06.2018 № 01–23(з)/351 на запит БФ «Право на запит» про надання публічної інформації.

⁷⁴ Згідно із офіційною відповіддю Київської обласної ради від 07.06.2018 № 07–03/33–310 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

⁷⁵ Згідно із офіційною відповіддю Київської ОДА від 11.05.2018 № 01–23/301(з) на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року⁷⁶. Так, у пункті 11 «Забезпечення права внутрішньо переміщених громадян на житло» вказано, що Департамент регіонального розвитку та житлово-комунального господарства Київської ОДА спільно з Іпотечним центром в м. Києві та Київській області Держмолодьжитла, розробив проект Київської обласної програми із забезпечення внутрішньо переміщених осіб та учасників антитерористичної операції власним житлом на 2018–2022 роки. Водночас невідомо, чи була затверджена така програма, оскільки вона відсутня у Переліку чинних регіональних цільових програм⁷⁷. Ймовірно, у цьому випадку йдеться про вже згаданий вище проект «Комплексної обласної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції до Київської області, на період до 2020 року».

Відповідно до інформації на сайті Держмолодьжитла, у Київській області є два об'єкти, які беруть участь у Програмі «Доступне житло» і обидва розташовані у м. Борисполі.

Щодо реалізації програми «Власний дім», то вона діє в області з 2005 року. Протягом 2010–2017 років її фінансування здійснювалося виключно коштом спеціального фонду державного бюджету, що формується від повернення раніше виданих кредитів. За інформацією від Київської ОДА станом на 11.05.2018 2393 сім'ї внутрішньо переміщених осіб подали заяви на відповідне фінансування з державного бюджету.

Моніторинг житлових об'єктів.

Київська область, м. Бориспіль, вул. Привокзальна, 2в

Як і в м. Києві, у Київській області моніторинг був можливий лише щодо тих житлових об'єктів, які визначені для програми «Доступне житло». Так, відповідно до інформації на сайті Держмолодьжитла, таких об'єктів лише два і вони розташовані за адресою м. Бориспіль, вул. Привокзальна 2-В (будинки 3-ї та 4-ї черги). Згідно з даними моніторингу, введення в експлуатацію цих об'єктів заплановано у жовтні 2018 р. Зі слів представника забудовника, під вказану програму виділено всього 8 квартир на 13 поверсі у четвертому будинку. Усі квартири

⁷⁶ План заходів з виконання Програми — <http://koda.gov.ua/obladminstratsija/struktura/strukturni-pidrozdili-oda/departament-socialnogo-zakhistu-nas/vnutrishnoperemishheni-osobi-vpo/socialniy-zakhist-vnutrishno-peremi/>

⁷⁷ Інформація із сайту Департаменту економічного розвитку і торгівлі Київської ОДА — <https://www.kyivregioneconomy.com/monitoring-regionalnih-cilovih-prog>

продано. Ціна за 1 м², визначена забудовником, становить 11 тис. грн, для двокімнатної квартири — 10 тис. грн. Передбачена також можливість купівлі у розстрочку на 1 рік за умови внесення 30% вартості. Будинки розташовані у місцях із розвинутою інфраструктурою.

Висновки. Незважаючи на те, що документами зі стратегічного розвитку Київської області передбачені певні заходи щодо вирішення житлових питань ВПО, а також на певну кількість проектів програм із цієї проблематики, які були розроблені, втім на регіональному рівні немає окремих житлових програм для ВПО, а реалізація передбачених заходів не є надто ефективною. Водночас, на відміну від інших досліджуваних областей, ВПО, які зареєстровані у Київській області, подають заявки на участь у програмі індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім», що, у разі успішного її фінансування, дозволить вирішити житлові проблеми значної кількості переселенців. Враховуючи наведене, варто не лише розробити окремі програми для забезпечення ВПО житлом, а й забезпечити фінансування програми «Власний дім» у 2019 році.

3.8. Одеська область

Кількість ВПО, які зареєстровані в області станом на 19.07.2018	Орієнтовна кількість ВПО, які забезпечені житлом за місцевими програмами	
41 624 особи 	Доступне житло	4 сім'ї
	Програма соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2018 рік, реконструкція гуртожитку у с. Степове	 750–900 осіб

Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області на період до 2020 року⁷⁸, затверджена рішенням Одеської обласної ради від 21.12.2015 № 32-VII, як

⁷⁸ Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області на період до 2020 року — <https://oda.odessa.gov.ua/socialeconomic/stratplanprog>

і Стратегії деяких інших областей, визначає значні потоки переміщення, спровоковані збройним конфліктом, як загрозу для розвитку регіону. Водночас, згідно з цим документом, однією із сильних сторін Одеської області вказана потреба у забезпеченні місць розселення для тимчасово переміщених осіб як чинник активізації будівельних процесів. Проте текст документу не містить конкретних завдань чи проектів, які були б спрямовані на використання цієї сильної позиції чи пов'язані із вирішенням житлових питань ВПО.

Програма соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2018 рік⁷⁹, затверджена рішенням Одеської обласної ради від 21.12.2017 № 575-VII, так само як і Стратегія, не містить окремих цілей і завдань щодо вирішення житлових питань ВПО. Проте у Розділі 9.3. «Соціальне забезпечення» серед очікуваних результатів зазначена реконструкція гуртожитку під Центр соціального житла на 750–900 осіб (введення в експлуатацію I корпусу на 300 осіб) у с. Степове Роздільнянського району для розміщення осіб, які перемістилися з тимчасово окупованих територій та районів проведення АТО.

За програмою «Доступне житло» в Одеській області були відібрані два об'єкти житлового будівництва — у м. Одеса та у с. Ільчанка Лиманського району. У 2017 р. чотири родини ВПО отримали фінансування на придбання в них житла на загальну суму 1359 000,00 грн. Станом на 01.08.2018 зареєстровано 458 заяв на надання державної підтримки, кількість заяв від ВПО серед них становить 415⁸⁰.

Регіональна програма з підтримки індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» на 2017–2020 роки⁸¹ була затверджена рішенням Одеської обласної ради від 23.12.2016 № 282-VII зі змінами від 21 грудня 2017 року № 592-VII. Виконання Програми передбачено здійснювати у два етапи: 1 етап — 2017–2018 роки; 2 етап — 2019–2020 роки. Згідно із паспортом Програми, загальний обсяг її фінансування становить 49 млн 300 тис. грн, із них із державного бюджету — 25 млн 400 тис. грн, з обласного — 14 млн 800 тис. грн, з районних, селищних, сільських та об'єднаних територіальних громад — 9 млн 100 тис. грн. У 2018 році передбачено виділити загалом 11 млн 800 тис. грн. Водночас немає інформації чи зверталися внутрішньо переміщені особи із заявами про отримання довгострокового пільгового кредитування, оскільки Одеська ОДА не надала відповіді на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

Окремих житлових програм для ВПО в Одеській області не передбачено.

Висновки. Питання щодо забезпечення ВПО житлом не є настільки нагальним в Одеській області, як в інших областях України з більшою кількістю зареєстрованих переселенців.

⁷⁹ Програма соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2018 рік — <https://oda.odessa.gov.ua/socialeconomic/stratplanprog>

⁸⁰ Згідно із офіційною відповіддю Держмолодьжитла від 16.08.2018 № 1872/05 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

⁸¹ Регіональна програма з підтримки індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» на 2017–2020 роки в Одеській області — <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/282-VII.pdf> Зміни до Програми — <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/592-VII.pdf>

Ймовірно, це є причиною відсутності спеціальних місцевих програм для вирішення житлових питань ВПО в області. Окрім того, з огляду на документи, присвячені соціально-економічному розвитку Одещини, був обраний інший підхід до розв'язання проблем ВПО, а саме — питання соціально-психологічної реабілітації та перекваліфікації для створення умов для їхнього подальшого розвитку та самостійного задоволення їхніх житлових потреб.

3.9. Полтавська область

Кількість ВПО, які зареєстровані в області станом на 19.07.2018	Орієнтовна кількість ВПО, які забезпечені житлом за місцевими програмами	
<p>25 468 осіб</p> 	<p>Доступне житло</p>	<p>3 сім'ї</p>

Відповідно до інформації, яку надала Полтавська ОДА, окремих обласних програм щодо забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб в області немає, доручень щодо їхнього розроблення не надходило⁸².

За результатами SWOT-аналізу Полтавської області, викладеними у **Стратегії розвитку Полтавської області на період до 2020 року**,⁸³ військові дії на Донбасі, які спричинили значне внутрішнє переміщення, розглядаються як загроза для розвитку області. Однак, незважаючи на цей факт, серед стратегічних цілей для регіону найбільш пріоритетною є стратегічна ціль 1 «Розвиток людських ресурсів та забезпечення високої якості життя», яка містить в собі операційну ціль 1.7. «Створення умов для вирішення нагальних проблем соціально незахищених верств населення». Основними завданнями у здійсненні цієї цілі вказані забезпечення рівноправності і справедливості у відносинах між людьми,

⁸² Згідно із відповіддю Департаменту будівництва, містобудування і архітектури та житлово-комунального господарства Полтавської ОДА від 13.06.2018 № 03–09/3–2630 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

⁸³ Стратегія розвитку Полтавської області на період до 2020 року — <http://www.adm-pl.gov.ua/page/strategiya-rozvitku-poltavskoyi-oblasti-do-2020-roku-0>

а також задоволення першочергових потреб вразливих груп населення, зокрема, ВПО. Для досягнення вказаної цілі запропоновано реалізувати завдання 1.7.3. «Вирішення питання забезпеченості житлом учасників антитерористичної операції, внутрішньо переміщених осіб та соціально незахищених верств населення». Виходячи з тексту документу, можливими сферами реалізації проектів для виконання цього завдання є надання матеріальної допомоги на вирішення житлових питань і облаштування переселенців, а також надання пільгових довгострокових кредитів громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла. Згідно із **Планом заходів з реалізації Стратегії розвитку Полтавської області на період 2018–2020 років**,⁸⁴ затвердженого рішенням Полтавської обласної ради від 22.12.2017 № 575, єдиним проектом, який заплановано впровадити у цій сфері, є *«Реконструкція нежилых приміщень під 7 житлових квартир для учасників АТО та переселенців із зони АТО по вул. Шевченка б. 65 с. Хильківка Хорольського району Полтавської області»* (технічне завдання 1.58). Фінансування проекту має бути здійснене коштом ДФРР та місцевого бюджету, орієнтовний обсяг фінансування — 980 тис. грн. Період реалізації — до кінця 2018 р. Водночас у **Звіті про виконання Плану заходів з реалізації стратегії розвитку Полтавської області на період 2018–2020 років за 1 квартал 2018 року**⁸⁵ вказано, що проект лише готується до реалізації. За інформацією від Полтавської ОДА, проектно-кошторисна документація щодо нього не розроблена⁸⁶.

До червня 2017 року в Полтавській області діяв проект «Полтавська область для внутрішньо переміщених осіб», який реалізовувався в межах проекту ЄС «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні» (Support to Ukraine's Regional Development Programme — SURDP)⁸⁷. Для вирішення житлових проблем ВПО було здійснено:

- капітальний ремонт приміщень адміністративної будівлі в м. Полтаві під кризовий центр адаптації для жінок, які опинилися у складних життєвих обставинах;
- капітальний ремонт житлової будівлі Новогалещинської селищної ради для переселенців;
- капітальний ремонт у соціальному готелі «Жовтень» у м. Гадячі (заміна вікон, дверей, даху, внутрішньої каналізації та водопостачання)⁸⁸.

Наразі для розміщення внутрішньо переміщених осіб у Полтавській області використовуються такі об'єкти житлового фонду соціального призначення:

⁸⁴ План заходів з реалізації Стратегії розвитку Полтавської області на період 2018–2020 років — <http://www.oblrada.pl.ua/index.php/docs/rishennja-sesij-oblasnoyi-radi-vii-sklikannja/9629-2-plenarne-zasidannja-18-sesiyi-7-sklikannja-22122017-roku>

⁸⁵ Звіт про виконання Плану заходів з реалізації стратегії розвитку Полтавської області на період 2018–2020 років за 1 квартал 2018 року — <http://www.adm-pl.gov.ua/page/vikonannya-zavdan-strategiyi-rozvitku-poltavskoyi-oblasti>

⁸⁶ Згідно із відповіддю Департаменту будівництва, містобудування і архітектури та житлово-комунального господарства Полтавської ОДА від 13.06.2018 № 03–09/3–2630 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

⁸⁷ Повідомлення із сайту Інтернет-видання «Полтавщина» від 24.07.2016 — <https://poltava.to/project/1648/>

⁸⁸ Згідно із відповіддю Департаменту будівництва, містобудування і архітектури та житлово-комунального господарства Полтавської ОДА від 13.06.2018 № 03–09/3–2630 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

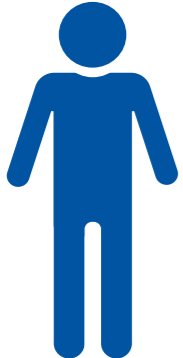

- соціальний гуртожиток для ВПО по вул. Горького, 52 в смт Нова Галещина, Козельщинський р-н;
- соціальний гуртожиток тимчасового проживання для ВПО по вул. Драгоманова, 4 в м. Гадячі.

Відповідно до Наказу Мінрегіону від 30.11.2017 № 312, у Полтавській області були відібрані два об'єкти для програми **«Доступне житло»**: у містах Полтава та Кременчук. У 2017 р. три сім'ї ВПО отримали фінансування на придбання житла за програмою. Станом на 01.08.2018 зареєстровано 284 заяви, серед них 165 заяв — від ВПО.

Рішенням Полтавської обласної ради від 31.01.2017 № 349 була затверджена цільова регіональна програма **«Власний дім»** на 2017–2021 роки. Відповідно до програми, обсяг кредитних коштів із обласного бюджету у 2018 р. становить 4 млн 600 тис. грн. Пільгові довгострокові кредити, за якими мають право звернутися ВПО, надаються їм першочергово. Водночас немає інформації, чи зверталися такі особи за отриманням вказаних кредитів.

Висновки. Зважаючи на наведене, можна зробити висновок, що через незначну кількість ВПО, зареєстрованих у Полтавській області, відсутня нагальна потреба у розробленні спеціальних місцевих житлових програм для переселенців. Водночас, виходячи з викладеного, вирішення житлових проблем ВПО здійснюється через надання їм соціального або тимчасового житла у соціальних гуртожитках. Окрім того, з огляду на документи, спрямовані на соціально-економічний розвиток Полтавської області, більш оптимальним вважається підхід щодо створення умов для подальшого розвитку ВПО, зокрема через професійне навчання, перекваліфікацію, надання можливостей для створення власного бізнесу тощо, що у свою чергу дає змогу вирішувати питання із забезпечення житлом самостійно.

3.10. Львівська область

Кількість ВПО, які зареєстровані в області станом на 19.07.2018	Орієнтовна кількість ВПО, які забезпечені житлом за місцевими програмами	
10 953 особи 	Проект УФСІ	 Заплановано проживання 80 осіб

Як і в багатьох інших областях України, у Львівській області немає окремих регіональних програм щодо забезпечення житлом ВПО. Утім, **Стратегія розвитку Львівської області на період до 2020 року**, затверджена рішенням Львівської обласної ради від 29.03.2016 № 146⁸⁹, містить стратегічну ціль 2 «Якість життя» та одну з її операційних цілей «Комфортне середовище» (ціль 2.2.), яка певною мірою стосується внутрішньо переміщених осіб. В межах виконання цієї цілі передбачені завдання 2.2.4. «Відповідність соціальної інфраструктури потребам населення» та 2.2.5. «Соціальна інтеграція внутрішньо переміщених осіб». Хоча ці завдання не пов'язані безпосередньо із забезпеченням ВПО житлом, однак проекти, спрямовані на їхнє виконання, можуть стосуватися капітального будівництва об'єктів соціальної інфраструктури, в тому числі за рахунок коштів ДФРР (завдання 2.2.4.), а також впровадження регіональних та локальних програм адаптації потенціалу ВПО (завдання 2.2.5.). Відповідно до **Плану заходів з реалізації у 2017–2018 роках**⁹⁰ вказаної Стратегії, однією з проектних ідей за напрямом 2.2. «Комфортне середовище» визначений проект «Інтеграція внутрішньо переміщених осіб в місцеві громади» з орієнтовним обсягом фінансування в обсязі 200 тис. грн у 2018 р. Проте у документі не вказано, чи пов'язаний цей проект із вирішенням житлових питань ВПО. Також не визначена його суть, мета, завдання і кількість осіб, на яких він поширюватиметься. Водночас у Стратегії і Плані заходів передбачені проектні ідеї, пов'язані із вирішенням житлових питань учасників АТО. Ці проекти поширюються також на тих учасників АТО, які є внутрішньо переміщеними особами.

Згідно із **Програмою соціально-економічного та культурного розвитку Львівської об-**

⁸⁹ Стратегія розвитку Львівської області на період до 2020 року — http://www.oblrada.lviv.ua//document.php?doc_id/397

⁹⁰ План заходів з реалізації у 2017–2018 роках Стратегії розвитку Львівської області на період до 2020 року — http://www.oblrada.lviv.ua//document.php?doc_id/978

ласті на 2018 рік⁹¹, що спрямована на виконання вказаної Стратегії, одним із актуальних питань для забезпечення комфортного середовища і, відповідно, кращої якості життя людей (Розділ 3.2. «Якість життя»), у сфері інженерної інфраструктури є виготовлення проектно-кошторисної документації на електрифікацію житлових кварталів забудови для учасників АТО, родин загиблих та внутрішньо переміщених осіб у населених пунктах. У Львівській області виділено понад 5000 ділянок під житлове будівництво й садівництво таким особам. Велика частина цих ділянок розміщена кварталами, яких налічується понад 50. Здебільшого земельні ділянки виділялися на неосвоєних територіях населених пунктів, де відсутні будь-які комунікації, у зв'язку з чим використати свою ділянку за призначенням вказані особи не можуть, оскільки факт виділення ділянки не надає права на безоплатне чи пільгове проведення до неї відповідних комунікацій. За інформацією Львівської ОДА, учасникам АТО, зокрема тим, хто є внутрішньо переміщеними особами, надано 14866 дозволів на розроблення проектів землеустрою, з них 4666 дозволів видані під індивідуальне житлове будівництво та 454 дозволи — для індивідуального дачного будівництва⁹². Водночас не є зрозумілим, скільки дозволів було видано саме ВПО, які мають статус учасника АТО.

В області також діють дві регіональні програми щодо забезпечення житлом:

- **Комплексна програма соціальної підтримки у Львівській області учасників АТО та їхніх родин, бійців-добровольців АТО, а також родин Героїв Небесної Сотні на 2018–2020 роки**, затверджена рішенням Львівської обласної ради від 05.12.2017 № 552⁹³. Вказана програма передбачає придбання житла для її учасників на умовах співфінансування. Цією Програмою затверджений відповідний Порядок придбання житла, який поширюється також на тих учасників АТО, які є ВПО. Обсяг фінансування Програми з обласного бюджету становить 9 млн 755 тис. 400 грн;
- **Комплексна програма надання житлових кредитів окремим категоріям громадян у Львівській області на 2018–2020 роки**, затверджена рішенням Львівської обласної Ради від 05.12.2017 № 555⁹⁴, з передбаченим обсягом фінансування з обласного бюджету в обсязі 2 млн грн. Програма містить два компоненти: 1) підтримку індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» (обсяг фінансування — 1 млн грн); 2) забезпечення молоді житлом у Львівській області (обсяг фінансування — 1 млн грн). У межах програми «Власний дім» кредитування внутрішньо переміщених осіб здійснюється першочергово.

За інформацією Львівської ОДА, станом на 18.07.2018283 внутрішньо переміщені особи

⁹¹ Програма соціально-економічного та культурного розвитку Львівської області на 2018 рік — http://loda.gov.ua/programy_ta_strategii

⁹² Згідно із офіційною відповіддю Львівської ОДА від 18.07.2018 № 5/25–5579/0/2–18/3–20 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

⁹³ Комплексна програма соціальної підтримки у Львівській області учасників АТО та їхніх родин, бійців-добровольців АТО, а також родин Героїв Небесної Сотні на 2018–2020 роки — http://www.oblrada.lviv.ua//document.php?doc_id/1388

⁹⁴ Комплексна програма надання житлових кредитів окремим категоріям громадян у Львівській області на 2018–2020 роки — http://www.oblrada.lviv.ua//document.php?doc_id/1391

мають потребу у забезпеченні житлом⁹⁵. Станом на 01.08.2018 зареєстровано 228 заяв на придбання житла за програмою «Доступне житло», з них 87 заяв надійшло від ВПО, які проживають в області⁹⁶. Однак Міжвідомча комісія Мінрегіону не відібрала житлові об'єкти для цієї Програми у Львівській області.

Моніторинг житлових об'єктів.

м. Львів, вул. Угорська, 2

За підтримки **УФСІ** та Львівської міської ради у м. Львові вже готовий до введення в експлуатацію Центр соціальної підтримки осіб із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування і внутрішньо переміщених осіб (вул. Угорська, 2-А). За попередньою інформацією, відкриття центру передбачене наприкінці вересня 2018 р. На завершальному етапі перебувають оздобувальні зовнішні роботи, утеплення, благоустрій прибудинкової території. Строк можливого перебування ВПО у Центрі — до 6 місяців, в окремих випадках — 1 рік. З 90 ліжко-місць 80 заплановано виділити для

ВПО. У Центрі буде облаштований тренінговий центр, де внутрішньо переміщені особи зможуть отримати консультації від соціальних працівників та психологів щодо працевлаштування та з інших питань.

В Управлінні соціального захисту населення Червоноградської міської ради повідомили про будинок (вул. Львівська, 21), який міська рада планує прийняти у комунальну власність. До 1995 року приміщення використовувалося як гуртожиток радіотехнічного училища. Міська влада має намір виділяти житло у цьому будинку після його реконструкції деяким категоріям громадян, серед яких є ВПО. Всього буде облаштовано майже 100 місць для проживання. Дата початку реконструкції невідома, бюджет під неї тільки розробляється.

Львівська область, м. Червоноград, вул. Львівська, 1

⁹⁵ Згідно із офіційною відповіддю Львівської ОДА від 18.07.2018 № 5/25–5579/0/2–18/3–20 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

⁹⁶ Згідно із офіційною відповіддю Держмолодьжитла від 16.08.2018 № 1872/05 на запит БФ «Право на захист» про надання публічної інформації.

Висновки. Незважаючи на невелику кількість облікованих в області внутрішньо переміщених осіб, забезпечення їх житлом знаходить своє втілення у певних рішеннях місцевої влади. Прикладом цього може бути виділення земельних ділянок під забудову, наявність спеціальної програми для учасників АТО/ООС, зокрема тих, які є переселенцями, що так само надає їм можливість вирішити житлові проблеми, а також співпраця з УФСІ для реконструкції гуртожитків для розміщення в них ВПО. Водночас Львівська область є єдиною областю в Україні, в якій не були відібрані житлові об'єкти для програми «Доступне житло», внаслідок чого місцеві мешканці, а також ВПО, зареєстровані у Львівській області, не мають можливості взяти участь у програмі. З огляду на це, можна дати рекомендацію щодо подовження дії програми соціальної підтримки для учасників АТО/ООС та її фінансування на 2019 рік, сприяння у підведенні інженерних комунікацій до тих земельних ділянок, які виділені переселенцям під забудову, а також прискорення із затвердженням проектно-кошторисної документації для реконструкції колишнього гуртожитку радіотехнічного училища у м. Червоноград під соціальне житло для ВПО.

4. ВИСНОВКИ

1. За результатами проведеного аналізу, найпершим висновком є те, що на державному і на регіональному рівнях немає окремих спеціалізованих програм для внутрішньо переміщених осіб щодо забезпечення їх житлом. Більш того, не була здійснена оцінка житлових потреб ВПО як фундамент для розроблення ефективної регіональної житлової політики щодо них. Окрім того, у стратегічних документах областей (стратегії розвитку, програми соціально-економічного розвитку) простежується обраний підхід щодо забезпечення ВПО соціальним або тимчасовим житлом. Для цього заплановані і впроваджуються різноманітні проекти з реконструкції і ремонту житлових об'єктів із фондів соціального або тимчасового житла. Водночас такий підхід не вирішує проблему із постійним житлом для ВПО, адже згідно із законодавством, тимчасове чи соціальне житло не передається у приватну власність. До того ж реконструкція об'єктів соціального чи тимчасового житла коштом міжнародної технічної і донорської допомоги, а також будівництво модульних містечок, не впливають на остаточне вирішення житлового питання ВПО, а лише затягують його. Окрім того, такий підхід є більш вигідним для місцевих органів влади, оскільки: 1) дозволяє відновити об'єкти з фондів тимчасового або соціального житла; 2) поповнити такі фонди. Щодо останнього, то яскравим тут прикладом може стати надання субвенції місцевим бюджетам для придбання квартир щодо розміщення ВПО у м. Покровську і м. Маріуполі Донецької області. Оскільки ці приміщення придбані коштом державної субвенції і за рішенням місцевої ради внесені до місцевих фондів тимчасового житла, то вони не можуть бути передані у власність тих ВПО, які там мешкають. Відповідно до законодавства ці квартири надаються переселенцям у тимчасове користування строком на один рік із правом подальшої пролонгації.
2. Наявні загальнодержавні програми, якими можуть скористатися ВПО («Доступне житло» та «Власний дім»), так само не є ефективними для вирішення їхнього житлового питання:
 - ⚙️ з огляду на умови програми «Доступне житло», високу ціну за 1 м² житла, статус будівель (новобудови), кількість ВПО, які можуть дозволити собі взяти в ній участь, є незначною;
 - ⚙️ фінансування «Доступного житла» у 2018 р. є недостатнім, а виділені кошти станом на 01.08.2018 не розподілені на рахунки територіальних управлінь Держмолодьжитла, що призводить до неможливості профінансувати заявки з боку держави, а учасникам — укласти відповідні договори;
 - ⚙️ хоча обласні програми «Власний дім» мають фінансування з обласних бюджете-

тів, проте ВПО не звертаються до відповідних фондів для отримання пільгового кредитування. Це може бути пов'язано з багатьма причинами, серед яких недостатня обізнаність про програму, небажання мати житло в сільській місцевості або незадовільні умови проживання в селах.

3. Цілком природним є те, що стратегії розвитку областей як програмні документи, що спрямовані на реалізацію Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, враховують специфіку кожної області і визначають пріоритетні для неї напрями. Внутрішньо переміщені особи є тим чинником, який враховують майже всі обрані області в контексті регіонального розвитку. Водночас аналіз їхніх стратегій виявив різні підходи у впровадженні обласної політики щодо внутрішньо переміщених осіб, зокрема її житлового аспекту:
 - ⚙️ сприйняття значної кількості ВПО як загрози, яка створює навантаження на місцеві бюджети, інфраструктуру, ринки житла і праці (Запорізька, Київська, Луганська, Одеська, Харківська області);
 - ⚙️ ідентифікація значного переміщення осіб із зони бойових дій та тимчасово окупованих територій як негативного фактору, проте планування і впровадження низки проектів щодо реконструкції і ремонту житлових об'єктів для розміщення ВПО вказує на те, що дії органів місцевої влади спрямовані на вирішення цієї проблеми (Донецька, Луганська, Харківська області);
 - ⚙️ відсутність ідентифікації ВПО як чинника, що впливає на регіональний розвиток (Дніпропетровська область);
 - ⚙️ визначення проблеми розміщення ВПО як способу активізації будівельних процесів (Одеська область);
 - ⚙️ сприйняття внутрішньо переміщених осіб як трудового ресурсу, з огляду на це, реалізація проектів щодо їхнього працевлаштування та перенавчання у разі необхідності (Запорізька, Львівська, Полтавська, Одеська).

Впровадження таких різних підходів здійснює безпосередній вплив на вирішення житлового питання ВПО, що у свою чергу впливає на їхню адаптацію та інтеграцію у приймаючих громадах. Водночас варто розуміти, що обласні стратегії лише відображають загальнодержавну політику у контексті ВПО, яка останні чотири роки спрямована здебільшого на надання соціальної підтримки чи соціальних послуг цій категорії осіб. Плани заходів

з реалізації зазначених стратегій та корелюючих із ними обласних програм соціально-економічного розвитку містять переважно заходи і проекти, які спрямовані на виплату адресної допомоги чи матеріальну підтримку внутрішньо переміщених осіб.

4. Відсутність ефективної регіональної політики щодо забезпечення ВПО житлом призводить до того, що процес їхньої інтеграції у приймаючі громади є сповільненим і подекуди не надто успішним. Наслідком цього є те, що ВПО фактично виключені з процесу прийняття рішень на місцевому рівні, а у більш широкому контексті — у прийнятті важливих рішень на державному рівні. Внутрішньо переміщені особи є потенційними виборцями, особливо у тих громадах, членами яких вони є, і можуть здійснювати безпосередній вплив на процеси децентралізації влади, зокрема об'єднання територіальних громад. Саме тому від вирішення їхнього житлового питання залежатиме, чи будуть вони фактором розвитку регіону, чи дестабілізації ситуації та соціальної напруги.

5. РЕКОМЕНДАЦІЇ

За результатами проведеного аналізу можливо надати наступні рекомендації.

Кабінету Міністрів України:

1. Здійснити оцінювання житлових потреб ВПО.
2. Розробити уніфіковану методiku розподілу житла (соціального, тимчасового) з урахуванням критерію вразливості ВПО як окремої категорії осіб.
3. Скасувати мораторій на припинення підготовки проектів нових державних цільових програм або внесення змін до затверджених цільових програм, що потребують додаткового фінансування з державного бюджету, встановлений постановою КМУ від 11.10.2016 № 710.
4. Розробити та впровадити окремі житлові програми для ВПО.
5. Створити вигідні умови для участі забудовників у наявних житлових програмах для розширення ринку новобудов у областях та створення конкурентної середовища на ринку нерухомого майна. Варто також розглянути можливість включення до програм фінансування житла зі вторинного ринку, що наразі є більш фінансово доступним для ВПО.

Місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування:

6. Провести фінансовий моніторинг щодо обсягу коштів із обласного та місцевих бюджетів, які витрачаються на утримання об'єктів соціального чи тимчасового житла, в яких проживають ВПО, або на придбання житла для ВПО за рахунок державних субвенцій.
7. Запровадити конкретні рішення на місцевому рівні (наприклад, вивести житлові об'єкти, в яких мешкають ВПО, з фондів тимчасового житла, для передачі їх в оренду чи у власність внутрішньо переміщеним особам; ухвалити рішення про переведення об'єктів нежитлового фонду у житловий з метою їхньої подальшої реконструкції і ремонту під жилі приміщення для розміщення ВПО тощо), які б надавали можливості

або створювали б умови для внутрішньо переміщених осіб мати у власності житло та повноцінно інтегруватися у місцеві громади.

8. Розробити обласні житлові програми для ВПО, завдяки яким вони могли би придбати житло на умовах співфінансування з обласних бюджетів за прикладом програм, які діють для учасників АТО/ООС.
9. Розглянути питання щодо вирішення житлових проблем ВПО саме в контексті регіонального розвитку. З огляду на це, при здійсненні заходів щодо реалізації стратегій розвитку областей та обласних програм соціально-економічного розвитку враховувати ВПО не лише як загрозу і дестабілізуючий фактор, а перш за все, як трудовий ресурс, що дає можливість економічного зростання конкретної області.

За додатковою інформацією, будь ласка, звертайтеся: pr@r2p.org.ua